

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA DŽERARDA HOGANA [*GERARD HOGAN*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2021. gada 3. jūnijā¹

Lieta C-126/20

ExxonMobil Production Deutschland GmbH

pret

***Bundesrepublik Deutschland*, ko pārstāv *Umweltbundesamt* (Federālais vides dienests)**

(*Verwaltungsgericht Berlin* (Berlīnes Administratīvā tiesa, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēma – Pagaidu noteikumi saskaņotajai bezmaksas emisiju kvotu sadalei – Komisijas Lēmums 2011/278/ES – 3. panta h) punkts – Procesa emisiju apakšiekārta – Sēra reģenerēšana – “Klausa process” – Dabagāzē esošā CO₂ emisija – “Procesa emisiju apakšiekārtas” jēdziena tvērums – Oglekli saturošu izejmateriālu izmantošana – Dažādu kategoriju apakšiekārtu hierarhija – Kvotu nepiešķiršana tirdzniecības laikposma beigās – Pārceļšana uz nākamo tirdzniecības laikposmu

I. Ievads

1. Šis *Verwaltungsgericht Berlin* (Berlīnes Administratīvā tiesa, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu galvenokārt skar to, kāds ir “procesa emisiju apakšiekārtas” jēdziena tvērums saskaņā ar Komisijas Lēmuma 2011/278/ES 3. panta h) punkta v) apakšpunktu². Šī ir viena no kategorijām, saskaņā ar kuru iekārtai var piešķirt bezmaksas emisijas kvotas atbilstoši mērķiem, kas ietverti Direktīvā 2003/87/EK³, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Eiropas Savienībā.

2. Lai gan šis jautājums nenoliedzami ir ārkārtīgi tehniska rakstura – konkrēti, vai oglekļa dioksīda (CO₂) emisijai, kas dabiski notiek rūpnieciska procesa, t.s. “Klausa procesa”, laikā, ir jāpiešķir bezmaksas emisiju kvotas –, tas tomēr ir ekonomiski diezgan svarīgs. Par to liecina fakts, ka *ExxonMobil Production Deutschland GmbH* (turpmāk tekstā – “*ExxonMobil*”) prasība skar

¹ Oriģinālvaloda – angļu.

² Komisijas lēmums (2011. gada 27. aprīlis), ar kuru visā Savienībā nosaka pagaidu noteikumus saskaņotai bezmaksas emisiju kvotu sadalei atbilstoši 10.a pantam Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2003/87/EK (OV 2011 L 130, 1. lpp.).

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/87/EK (2003. gada 13. oktobris), ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK (OV 2003, L 275, 32. lpp.), kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/29/EK (2009. gada 23. aprīlis), ar ko Direktīvu 2003/87/EK groza, lai uzlabotu un paplašinātu Kopienas siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu (OV 2009, L 140, 63. lpp.).

3,5 miljonus sertifikātu, kuru tirgus vērtība laikposmā no 2013.–2019. gadam ir aptuveni 78,5 miljoni EUR⁴. Pirms pievērsos faktu un radušos juridisko jautājumu analīzei, ir nepieciešams izklāstīt attiecīgās tiesību normas.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Direktīva 2003/87

3. Direktīvas 2003/87 tvērums ir noteikts tās 2. panta 1. punktā, kurā ir teikts:

“Šī direktīva attiecas uz emisijām no I pielikumā minētajām darbībām un II pielikumā minētajām siltumnīcas efektu izraisošajām gāzēm.”

4. Attiecīgās definīcijas ir ietvertas tās 3. pantā:

“b) “emisijas” ir siltumnīcas efektu izraisošo gāzu izplūde atmosfērā no kādas iekārtas avotiem;

[..]

e) “iekārta” nozīmē stacionāru tehnisku vienību, kur veic vienu vai vairākas darbības, kas minētas I pielikumā, un citas tieši saistītas darbības, kurām ir tehniska saistība ar šajā objektā veicamajām darbībām un kuras var ietekmēt emisijas un piesārņojumu.”

5. Direktīvas 2003/87 III nodaļā ir ietverti noteikumi attiecībā uz stacionārajām iekārtām. Tās 10. pantā ir noteikts princips, ka, sākot no 2013. gada, visas kvotas, kas netiek piešķirtas bez maksas saskaņā ar 10.a un 10.c pantu, dalībvalstis pārdos izolē.

6. 10.a panta virsraksts ir “Kopienas mēroga pagaidu noteikumi, lai saskaņotu bezmaksas kvotu piešķiršanu”. Tā pirmās daļas pirmajā ievilkumā ir noteikts, ka Komisija pieņem Kopienas mēroga un pilnībā saskaņotus īstenošanas pasākumus bezmaksas emisiju kvotu sadalei.

7. Lai gan Direktīvas 2003/87 10.a panta 11. punktā ir paredzēts, ka piešķirto bezmaksas kvotu apjomu ik gadus samazina, lai 2027. gadā izbeigtu bezmaksas piešķiršanu, šī panta 12. punktā ir precizēts, ka šādu samazinājumu nepiemēro nozarēm vai apakšnozarēm, kuras ir pakļautas būtiskam oglekļa dioksīda emisiju pārvirzes riskam.

8. Direktīvas 2003/87 10.a panta 13.–18. punktā bija ietverti noteikumi par to, kā noteikt, kuras nozares vai apakšnozares ir uzskatāmas par tādām, kas ir pakļautas būtiskam oglekļa dioksīda emisiju pārvirzes riskam.

⁴ Šos skaitļus norādīja *Umweltbundesamt* (Federālais vides dienests, Vācija) tiesas sēdē.

9. Direktīvas 2003/87 12. panta “Kvotu pārskaitīšana, nodošana un anulēšana” 3. punktā ir noteikts:

“Dalībvalstis nodrošina, ka, vēlākais, līdz katra gada 30. aprīlim katras iekārtas operators nodod kvotu skaitu, kurš līdzvērtīgs attiecīgās iekārtas kopējam emisijas apjomam iepriekšējā kalendārajā gadā [...] un ka šīs kvotas pēc tam tiek anulētas.”

10. 13. pantā, kas attiecas uz kvotu derīgumu, ir noteikts:

“1. Kvotas, kas piešķirtas, sākot ar 2013. gada 1. janvāri, ir derīgas attiecībā uz emisijām astoņu gadu ilgos periodos, kas sākas 2013. gada 1. janvārī.

2. Četrus mēnešus pēc katra nākamā 1. punktā minētā perioda sākuma kompetentā iestāde anulē kvotas, kas vairs nav derīgas un nav nodotas un anulētas saskaņā ar 12. pantu.

[..]”

11. 13. panta formulējums tika grozīts ar Direktīvu 2018/410⁵. Tagad tajā ir noteikts:

“Kvotas, kas izdotas, sākot ar 2013. gada 1. janvāri, ir beztermiņa. Kvotās, kas izdotas, sākot ar 2021. gada 1. janvāri, norāda, kurā 10 gadu laikposmā, sākot ar 2021. gada 1. janvāri, tās tikušas izdotas, un šīs kvotas ir derīgas emisijām, sākot no minētā laikposma pirmā gada.”

2. Lēmums 2011/278

12. Lēmuma 2011/278 12. apsvērumā ir noteikts:

“Ja produkta līmeņatzīmes iegūšana nebija iespējama, bet tiek radītas siltumnīcefekta gāzes, uz kurām attiecas emisijas kvotu bezmaksas sadale, šīs kvotas jāpiešķir, pamatojoties uz vispārīgām alternatīvām pieejām. Ir izstrādāta trīs alternatīvu pieeju hierarhija, lai pēc iespējas vairāk samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas un ietaupītu enerģiju vismaz dažās attiecīgo ražošanas procesu daļās. Siltuma līmeņatzīme ir piemērojama siltuma patēriņa procesiem, kuros izmanto izmērāmu siltumu. Kurināmā līmeņatzīmi piemēro, ja tiek patērēts neizmērāms siltums. Siltuma un kurināmā līmeņatzīmju vērtības ir iegūtas, pamatojoties uz caurskatāmības un vienkāršības principu, izmantojot tāda plaši pieejama kurināmā atsauces efektivitāti, kuru var uzskatīt par otro labāko kurināmo siltumnīcefekta gāzu efektivitātes izteiksmē, ņemot vērā energoefektivitātes paņēmienus. Procesu emisijām emisiju kvotas jāsadala, pamatojoties uz vēsturiskām emisijām. [...]”

13. Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta iv) un v) apakšpunktā procesa emisiju apakšiekārta ir definēta šādi:

“h) “procesa emisiju apakšiekārta” ir [Direktīvas 2003/87] I pielikumā uzskaitītās siltumnīcefekta gāzu emisijas, izņemot oglekļa dioksīda emisijas, kuras rodas ārpus I pielikumā iekļauto produktu līmeņatzīmju sistēmu robežām, vai oglekļa dioksīda emisijas, kuras rodas ārpus I pielikumā iekļauto produktu līmeņatzīmju sistēmu robežām jebkuras turpmāk minētās darbības rezultātā, un emisijas, kas rodas savāktā nepilnīgi oksidēta oglekļa, kas iegūts

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) (2018. gada 14. marts), ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK, lai sekmētu emisiju izmaksefektīvu samazināšanu un investīcijas mazoglekļa risinājumos, un Lēmumu (ES) 2015/1814 (OV 2018, L 76, 3. lpp.).

turpmāk minēto darbību, lai ražotu izmērāmu siltumu, neizmērāmu siltumu vai elektrību, rezultātā, dedzināšanas procesā, ar nosacījumu, ka tiek atskaitītas emisijas, kas būtu radušās, sadedzinot tādu dabasgāzes daudzumu, kas līdzvērtīgs sadedzināta nepilnīgi oksidēta oglekļa tehniski izmantojamajam enerģētiskajam saturam:

[..]

- iv) ķīmiskā sintēze, kurā oglekli saturošs materiāls piedalās reakcijā ar primāro mērķi, kas nav siltuma ražošana;
- v) oglekli saturošu piedevu vai izejmateriālu izmantošana primārajam mērķim, kas nav siltuma ražošana;

[..].”

14. Lēmuma 2011/278 6. pantā ir aprakstīta apakšiekārtu sistēma. Daļās, kas piemērojamas izskatāmajā lietā, ir noteikts:

“1. Šā lēmuma vajadzībām dalībvalstis katru iekārtu, kas ir tiesīga bez maksas saņemt emisiju kvotas saskaņā ar 10.a pantu [Direktīvā 2003/87], pēc vajadzības sadala vienā vai vairākās šādās apakšiekārtās:

- a) produkta līmeņatzīmes apakšiekārta;
- b) siltuma līmeņatzīmes apakšiekārta;
- c) kurināmā līmeņatzīmes apakšiekārta;
- d) procesa emisiju apakšiekārta.

Apakšiekārtas, cik vien iespējams, atbilst iekārtas fiziskajām daļām.

Siltuma līmeņatzīmes apakšiekārtām, kurināmā līmeņatzīmes apakšiekārtām un procesa emisiju apakšiekārtām dalībvalstis [..] nepārprotami norāda, vai attiecīgais process apkalpo vai neapkalpo nozari vai apakšnozari, kas uzskatāma par pakļautu nopietnam oglekļa dioksīda pārvirzes riskam, kā noteikts Lēmumā 2010/2/ES.

[..]

2. Visu apakšiekārtu izejmateriālu [ielaides], produkcijas [izlaides] un emisiju summa nepārsniedz iekārtas kopējos izejmateriālu [ielaides], produkcijas [izlaides] un emisiju apjomus.”

15. Lēmuma 2011/278 7. panta 7. punktā un 8. panta 5. punktā ir noteikts, ka dalībvalstis nodrošina, lai starp apakšiekārtām nenotiktu pārklāšanās un dubultuzskaite.

3. Regula Nr. 601/2012

16. Kā tika paredzēts Direktīvas 2003/87 14. panta 1. punktā, Komisijas Regula (ES) Nr. 601/2012 (2012. gada 21. jūnijs) par siltumnīcefekta gāzu emisiju monitoringu un ziņošanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK⁶ ietver šādus noteikumus.

17. Regulas Nr. 601/2012 3. pantā ir ietvertas dažas definīcijas, kuru nav vai nu Direktīvā 2003/87 vai Lēmumā 2011/278, piemēram:

“30) “procesa emisijas” ir siltumnīcefekta gāzu emisijas, izņemot sadedzināšanas emisijas, kas notiek apzināti vadītu vai patvaļīgi notiekošu reakciju dēļ starp vielām vai tām pārveidojoties, tostarp metālu rūdu ķīmiskajā vai elektrolītiskajā reducēšanā, vielu termiskās sadalīšanās procesos un vielu ieguvē izmantošanai par produktiem vai izejvielām;

[..]

40) “raksturīgais CO₂” ir CO₂, kas ietilpst degvielas/kurināmā sastāvā;

[..].”

18. Atbilstoši Regulas Nr. 601/2012 2. pantam:

“Šo regulu piemēro siltumnīcefekta gāzu emisiju monitoringam un ziņošanai par tām saistībā ar darbībām, kas uzskaitītas [Direktīvas 2003/87] I pielikumā [..].

19. Regulas Nr. 601/2012 48. pantā, kas attiecas uz raksturīgo CO₂, ir noteikts:

“1. Raksturīgo CO₂, kas ir pārvietots uz iekārtu, tostarp to, kas ietilpst dabasgāzē vai izplūdes gāzēs, arī domnas gāzē vai koksēšanas krāsns gāzē, iekļauj emisijas faktorā šim kurināmā veidam.

[..]

Tomēr, ja raksturīgais CO₂ ir emitēts vai pārvietots ārpus šīs iekārtas tādām struktūrām, kam nepiemēro minēto direktīvu, to uzskaita kā tās iekārtas emisijas, kurā tas radies.

[..].”

4. Lēmums 2015/1814

20. Lai risinātu piedāvājuma un pieprasījuma strukturālo nelīdzsvarotību, tika noteikta tirgus stabilitātes rezerve, pieņemot Lēmumu 2015/1814⁷. Lēmuma 2015/1814 1. panta 2., 3. un 5. punktā ir noteikts, kuras kvotas tiek iekļautas minētajā tirgus rezervē. Tajā ir noteikts:

“2. 900 miljonus kvotu, ko atskaita no izsolāmo kvotu apjomiem laikposmā no 2014. līdz 2016. gadam, kā noteikts Regulā (ES) Nr. 176/2014, ievērojot [Direktīvas 2003/87] 10. panta 4. punktu, nepievieno apjomiem, kas izsolāmi 2019. un 2020. gadā, bet gan ieskaita rezervē.

⁶ OV 2012, L 181, 30. lpp.

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmuma (ES) 2015/1814 (2015. gada 6. oktobris) par Savienības siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas tirgus stabilitātes rezerves izveidi un darbību un ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK (OV 2015, L 264, 1. lpp.).

3. Kvotes, kas nav piešķirtas iekārtām, ievērojot [noteikumu par jaunu iekārtu rezervi], un kvotas, kas nav piešķirtas iekārtām, jo tiek piemēroti [noteikumi par darbību pārtraukšanu], 2020. gadā ieskaita rezervē. [..]

[..]

5. Kvodu skaitu, kas atbilst 12 % no [..] aprītē esošo kvotu kopskaita, katru gadu atskaita no to kvotu apjoma, kas dalībvalstīm jāizsola saskaņā ar [Direktīvas 2003/87] 10. panta 2. punktu, un ieskaita rezervē 12 mēnešu laikposmā, sākot no minētā gada 1. septembra, ja vien rezervē ieskaitāmo kvotu skaits nav mazāks par 100 miljoniem. [..]”

B. Vācijas tiesības

1. Treibhausgas-Emissionshandelsgesetz (TEHG)

21. *Treibhausgas-Emissionshandelsgesetz* (Likums par siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecību, turpmāk tekstā – “TEHG”)⁸ 7. panta 2. punkts formulējumā, kas bija spēkā 2011. gadā, atbilda Direktīvas 2003/87 13. panta formulējumam⁹.

22. *TEHG* 9. panta 1. punktā ir noteikts:

“1) Iekārtu operatori saņem bezmaksas emisiju kvotas saskaņā ar principiem, kas ir paredzēti Direktīvas [2003/87] [..] 10.a pantā un [..] Lēmumā [2011/278] [..].”

23. *TEHG* I pielikuma 2. daļas “Darbības” 1. punktā to iekārtu vidū, kuru emisijas ietilpst šī likuma piemērošanas jomā, ir minētas “sadedzināšanas iekārtas, kas ir paredzētas kurināmā dedzināšanai, kuru nominālā siltumspēja iekārtā ir vienāda vai lielāka par 20 [megavatiem (MW)] [..]”.

C. Zuteilungsverordnung 2020

24. *Zuteilungsverordnung über Treibhausgas-Emissionsberechtigungen 2020*¹⁰ (Noteikumi par siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu piešķiršanu tirdzniecības laikposmā no 2013. līdz 2020. gadam, turpmāk tekstā – “ZuV 2020”) 2. panta 29. punkta b) apakšpunkta ee) punktā ir ietverta procesa emisiju apakšiekārtas definīcija, kas atbilst Lēmuma 2011/78 3. panta h) punkta v) apakšpunktā ietvertajai.

⁸ 2011. gada 21. jūlija *Gesetz über den Handel mit Berechtigungen zur Emission von Treibhausgasen* (BGBl. 2011 I, 1475. lpp.).

⁹ Iesniedzējtiesa neminēja *TEHG* 7. panta 2. punktu. Toties rakstveida apsvērumos *ExxonMobil* to minēja kā pamatu *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā administratīvā tiesa, Vācija) 2018. gada 26. aprīļa spriedumam (DE:BVerwG:2018:260418U7C20.16.0). Minētās normas formulējums tika grozīts ar 2019. gada 18. janvāra *Gesetz zur Anpassung der Rechtsgrundlagen für die Fortentwicklung des Europäischen Emissionshandels* (BGBl. I, 37. lpp.), kas stājās spēkā 2019. gada 25. janvārī, 1. pantu.

¹⁰ *Verordnung über die Zuteilung von Treibhausgas-Emissionsberechtigungen in der Handelsperiode 2013 bis 2020 vom 26. September 2011* (BGBl. I, 1921. lpp.)

25. *ZuV* 2020 3. panta “Kvotu piešķiršanas elementu veidošana” pirmajā daļā ir noteikts:

“Pieteikumā bezmaksas kvotu sadalei iekārtām visas ielaides, izlaides un attiecīgās emisijas, kas ir attiecināmas uz kvotu piešķiršanu, piešķir šādiem kvotu piešķiršanas elementiem noteiktajā atsauces laikposmā [..]:

- 1) vienam vai vairākiem piešķiršanas elementiem ar produkta emisiju līmeni atbilstoši [produkta kvotu piešķiršanas elementam],
- 2) piešķiršanas elementam ar siltuma emisiju [..], ciktāl tas neietver piešķiršanas elementus atbilstoši 1. punktam,
- 3) piešķiršanas elementam ar kurināmā emisiju [..], ciktāl tas neietver piešķiršanas elementus atbilstoši 1. un 2. punktam, un
- 4) piešķiršanas elementam ar procesa emisiju saskaņā ar 2. panta 29. punktu, ciktāl tas neietver piešķiršanas elementus atbilstoši 1.–3. punktam.”

III. Pamatlieta, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

26. *ExxonMobil* ekspluatē dabasgāzes apstrādes iekārtu sēra reģenerēšanai Grosenknetenā [*Grosenkneten*] (Vācija) (turpmāk tekstā – “iekārta”). Tā kā ekspluatācijas ietvaros notiek kurināmā sadedzināšana ar kopējo nominālo siltumspēju, kas pārsniedz 20 MW, iekārtai ir piemērojams *TEHG*¹¹, ar kuru valsts tiesībās transponē Direktīvu 2003/87¹².

27. Minētajā iekārtā it īpaši ietilpst sēra reģenerēšanas iekārta (kas sastāv no Klausa ierīcēm, tvaika pārkarsētāja, tvaika katlu iekārtas un gāzes motora iekārtas), dabasgāzes atsērošanas (dabasgāzes attīrīšanas) un dabasgāzes dehidratācijas iekārtas, atgāzu attīrīšanas iekārtas, kā arī iekārta gāzes sadedzināšanai lāpā. Klausa ierīces ir galvenais CO₂ emisijas avots.

28. Iekārtā tiek pārstrādāta no dabiskām atradnēm iegūta dabasgāze, kuras sastāvā ir augstas koncentrācijas sērūdeņradis (H₂S), kā arī ūdens tvaiks (H₂O), metāns (CH₄) un CO₂. Dabasgāzē esošā H₂S augstā līmeņa dēļ to dēvē arī par “skābo gāzi”. Tāpat kā pārējie komponenti, CO₂ ir dabiski sastopams neapstrādātā gāzē, kas atrodas pazemē. Tā daudzums ir atkarīgs no dziļurbuma un depozīta, bet saskaņā ar *ExxonMobil* apgalvoto¹³ tas ir sastopams visos Eiropas dabasgāzes depozītos. Lai gāze atbilstu tīkla operatora noteiktajai kvalitātei, CO₂ un citi dabiskie komponenti pirms dabasgāzes ievadīšanas cauruļvadu tīklā ir daļēji jāatdala.

29. Pirms tālākas analīzes ir nepieciešams nedaudz aprakstīt Klausa procesu, kas ir šīs tiesvedības pamatā. Tas ir daudzpakāpju gāzes atsērošanas process, kas nosaukts tā vācu izgudrotāja vārdā, un tas ir industrijas standarts kopš 1883. gada, kad tam tika piešķirts britu patents. Šī ķīmiskā procesa izmantošanas laikā no neapstrādātā dabasgāzē esošā gāzveida sērūdeņraža reģenerē sēru. Būtiski tomēr, ka CO₂ izdalās kā dabīgs ķīmiskā procesa blakusprodukts, lai gan pats par sevi tas nepiedalās ķīmiskajās reakcijās, kuru rezultātā rodas sērs.

¹¹ 2. pants, skatot to kopā ar *TEHG* I pielikuma 2. daļu.

¹² Attiecīgais šīs direktīvas noteikums ir 2. panta 1. punkts, kas aplūkots kopā ar tās I pielikumu.

¹³ Šo izteikumu nav apstrīdējis neviens cits lietas dalībnieks.

30. Grosenknētenas dabasgāzes apstrādes iekārtā skābo gāzi attīra, to absorbējot šķīdinātājā (sulfinola process). Šķīdinātāju reģenerē, un iegūto H₂S pārstrādā tīrā šķidrā sērā Klausa iekārtās. Pēc tam CO₂, kas ir atdalīts no skābās gāzes, kura dabiski ir tajā, caur skursteni tiek izvadīts atmosfērā. CO₂ nepiedalās Klausa ķīmiskajā reakcijā, kuras rezultātā tiek reģenerēts elementārais sērs¹⁴. Siltums, kas rodas karsēšanas posmā, tiek savākts utilizācijas katlā un izmantots iekārtā.

31. *ExxonMobil* iesniedza prasību par bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu iekārtai. Šī prasība tika balstīta uz dažādo līmeņatzīmju atšķirīgo sadalījumu. Ar 2014. gada 17. februāra lēmumu *Deutsche Emissionshandelsstelle* (Vācijas Emisijas kvotu tirdzniecības dienests; turpmāk tekstā – “*DEHSt*”) attiecībā uz kvotu tirdzniecības laikposmu no 2013. līdz 2020. gadam piešķīra *ExxonMobil* 4 216 048 bezmaksas emisiju kvotas. Šī piešķiršana daļēji tika pamatota ar siltuma līmeņatzīmes piemērošanu¹⁵ un daļēji – ar kurināmā līmeņatzīmes piemērošanu, ņemot vērā oglekļa emisiju pārvirzes risku. Tomēr *DEHSt* atteicās piešķirt *ExxonMobil* bezmaksas emisiju kvotas, ko tā lūdza piešķirt attiecībā uz procesa emisijām. Tā pamatoja atteikumu ar to, ka CO₂ emisijas nerodas Klausa procesā, bet gan CO₂ esot jau izejmateriālā, ko izmanto procesā. Izskatāmās lietas pamatā ir šis konkrētais atteikums.

32. Sūdzība, ko par minēto lēmumu iesniedza *ExxonMobil*, tika noraidīta ar *DEHSt* 2019. gada 7. oktobra lēmumu¹⁶. Šajā lēmumā *DEHSt* atkārtoja, ka kvotas atbilstoši procesa emisiju līmeņatzīmei saskaņā ar *ZuV 2020* 2. panta 29. punkta b) apakšpunkta ee) punkta otro alternatīvu nevar piešķirt, jo CO₂ ir tikai piesaistīta gāze, kura rodas kā procesa nejaušs blakusprodukts, nevis gāze, kas pati piedalās Klausa ķīmiskajā reakcijā. Tādējādi izrietēja, ka CO₂, kuru Klausa procesa beigās caur skursteni izdala atmosfērā, nekvalificējās bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanai.

33. *ExxonMobil* uzturēja savu prasījumu, 2019. gada 8. novembrī ceļot prasību *Verwaltungsgericht Berlin* (Berlīnes Administratīvā tiesa, Vācija, turpmāk tekstā – “iesniedzējtiesa”).

34. Gan lietā C-682/17, gan izskatāmajā lietā ir viena un tā pati prasītāja. Tomēr izskatāmajā lietā attiecīgā iekārta nav elektroenerģijas ražošanas iekārta Direktīvas 2003/87 3. panta u) punkta izpratnē¹⁷. Turklāt saskaņā ar iesniedzējtiesas pausto elektroenerģiju, ko *ExxonMobil* saražojusi Grosenknētenas iekārtā, ir saražota, izmantojot augstas efektivitātes koģenerāciju, un tādējādi principā tā nav izslēgta no bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanas (Direktīvas 2003/87 10.a panta 4. punkts). Tā kā tas nebija attiecināms uz iekārtu lietā C-682/17, Tiesa – jau uz šī pamata – nolēma, ka *ExxonMobil* nebija tiesīga saņemt bezmaksas emisijas kvotas attiecīgajai iekārtai. Šis secinājumu virknes rezultātā atbildes uz šiem jautājumiem ir liekas. Izskatāmās lietas 1.–4. jautājumā iesniedzējtiesa vēlreiz uzdod jau lietā C-682/17 apskatīto 3. jautājumu ar apakšjautājumiem a) un b) un 4. jautājumu.

¹⁴ Lai gan *ExxonMobil* atbildē norāda, ka tam ir svarīga loma Klausa procesā kā nedegošai gāzei, kurai ir temperatūras regulācijas funkcija, kas nepieciešama darbības temperatūras tehniskai kontrolei. Šo apgalvojumu tomēr apstrīdēja *Umweltbundesamt* (Federālais vides dienests, Vācija).

¹⁵ Lai izmantotu siltumu, kas savākts utilizācijas katlā, kurš tiek izmantots iekārtā.

¹⁶ Laikposms starp *ExxonMobil* iesniegto sūdzību 2014. gada 12. martā un tās noraidījumu, ko pieņēma *DEHSt*, ir skaidrojams ar procesa apturēšanu, gaidot Tiesas nolēmumu lietā *ExxonMobil Production Deutschland* (C-682/17, EU:C:2019:518, turpmāk tekstā – “lieta C-682/17”), kas tika pieņemts 2019. gada 20. jūnijā. Minētā lieta bija saistīta ar citu *ExxonMobil* ekspluatētu dabasgāzes apstrādes iekārtu, kurā izmantoja Klausa procesu.

¹⁷ Saskaņā ar iesniedzējtiesas teikto *ExxonMobil* sāka ražot elektroenerģiju tirdzniecībai trešām personām tikai 2014. gada vasarā, jau pēc *DEHSt* pieņemtā lēmuma.

35. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, iesniedzējtiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai saistībā ar dabasgāzes (skābas gāzes formā) pārstrādi t.s. Klausā procesā, atdalot dabasgāzē esošo CO₂ no gāzu maisījuma, atmosfērā izdalītā CO₂ gadījumā runa ir par tādām emisijām, kas [Lēmuma 2011/278] 3. panta h) punkta pirmā teikuma izpratnē rodas 3. panta h) punkta v) apakšpunktā minētajā procesā?
- 2) Vai [Lēmuma 2011/278] 3. panta h) punkta pirmā teikuma izpratnē CO₂ emisijas var rasties tāda procesa “rezultātā”, kurā izejmateriālā esošais CO₂ tiek nodalīts no gāzu maisījuma un tiek izdalīts atmosfērā, šajā ziņā notiekošajā procesā paralēli nerodoties papildu CO₂, vai arī šīs tiesību normas obligāts priekšnoteikums ir tāds, ka atmosfērā izdalītais CO₂ kā procesa rezultāts rodas pirmo reizi?
- 3) Vai [Lēmuma 2011/278] 3. panta h) punkta v) apakšpunkta izpratnē tiek “izmantots” oglekli saturošs izejmateriāls, ja dabasgāze, kas ir dabiski sastopama t.s. Klausā procesā, tiek izmantota sēra ražošanai un tādējādi dabasgāzē esošais CO₂ tiek izdalīts atmosfērā, dabasgāzē esošajam CO₂ nepiedaloties ķīmiskajā reakcijā, kas norisinās procesa laikā, vai arī jēdziena “izmantošana” obligāts priekšnoteikums ir tāds, ka ogleklis piedalās notiekošajā ķīmiskajā reakcijā vai pat ir nepieciešams, lai tā notiktu?
- 4) Gadījumā, ja atbilde uz pirmo līdz trešo jautājumu ir apstiprinoša:

Ja iekārta, uz kuru attiecas emisiju kvotu tirdzniecības pienākums, atbilst gan normas sastāva pazīmēm, kas raksturo siltuma līmeņatzīmes apakšiekārtu, gan normas sastāva pazīmēm, kuras raksturo procesa emisiju apakšiekārtu, atbilstoši kādai līmeņatzīmei tiek veikta bezmaksas emisiju kvotu piešķiršana? Vai tiesības uz kvotu piešķiršanu, izmantojot siltuma līmeņatzīmi, ir prioritāras attiecībā pret tiesībām uz kvotu piešķiršanu par procesa emisijām, vai arī tiesības uz kvotu piešķiršanu par procesa emisijām, ņemot vērā to speciālo raksturu, ir prioritāras attiecībā pret siltuma līmeņatzīmi un kurināmā līmeņatzīmi?

- 5) Gadījumā, ja atbilde uz pirmo līdz ceturto jautājumu ir apstiprinoša:

Vai prasījumus par papildu bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu trešajā tirdzniecības laikposmā pēc trešā tirdzniecības laikposma beigām var apmierināt kopā ar kvotām par ceturto tirdzniecības laikposmu, ja šādu kvotu piešķiršanas tiesību esamība tiesas ceļā tiek atzīta tikai pēc trešā tirdzniecības laikposma beigām, vai arī vēl neapmierināti piešķiršanas prasījumi zaudē spēku ar trešā tirdzniecības laikposma beigām?”

36. *ExxonMobil, Umweltbundesamt* (Federālais vides dienests, Vācija)¹⁸ – atbildot uz Tiesas rakstveida jautājumiem –, Vācijas valdība¹⁹ un Komisija iesniedza rakstveida apsvērumus Tiesā un piedalījās tiesas sēdē 2021. gada 24. februārī.

¹⁸ Vācijas Federatīvā Republika ir puse lietā, ko izskata iesniedzējtiesa, jo apstrīdēto lēmumu ir pieņēmusi *DEHSt*, kas atrodas Federālajā vides dienestā. Federālais vides dienests, piedaloties pamatlietā kā puse, pārstāv Vācijas Federatīvo Republiku. Tas ir Vācijas Federatīvās Republikas galvenais vides dienests.

¹⁹ Piedaloties kā dalībvalsts, ko pārstāv *Bundesministerium für Wirtschaft und Energie* (Federālā ekonomikas un enerģētikas ministrija).

IV. Vērtējums

37. Uzdotot pirmo līdz trešo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai produkta ražošanā izmantojama neapstrādāta izejmateriāla raksturīgā CO₂ izdalīšanu atmosfērā, kas notiek ārpus produkta līmeņatzīmju sistēmu robežām, var uzskatīt par “procesa emisiju apakšiekārtu” atbilstoši Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta v) apakšpunktam, ja konkrētais CO₂ nepiedalās ķīmiskajā reakcijā, kuras rezultātā tiek ražots produkts? Tā kā visi trīs jautājumi koncentrējas uz dažādiem Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta v) apakšpunkta formulējuma aspektiem, ir pamatoti apskatīt tos visus kopā.

A. Sākotnējie apsvērumi: emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas piemērošana sēra reģenerēšanas procesam

38. Tomēr šie jautājumi nozīmē, ka emisiju kvotu tirdzniecības sistēma faktiski ir piemērojama dabasgāzei raksturīgā CO₂ emisijām. Sākotnēji šķiet pārsteidzoši, ka šis jautājums vispār jāapskata, jo lietā C-682/17, kas arī attiecas uz Klausa procesa iekārtu, Tiesa jau lēma, “ka tāda iekārta kā pamatlietā aplūkotā ietilpst Direktīvas 2003/87 piemērošanas jomā un tādējādi uz to attiecas ar šo direktīvu izveidotā emisijas kvotu tirdzniecības sistēma, un nav nozīmes tam, vai CO₂, ko rada šīs iekārtas darbība, dabiski ietilpst tās apstrādātajā izejmateriālā”²⁰.

39. Neatkarīgi no šī nolēmuma Vācijas valdība un Komisija apgalvo, ka emisiju kvotu tirdzniecības sistēma attiecas tikai uz siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijām, kuras rodas degšanas rezultātā – kas nav aplūkotas izskatāmajā lietā –, nevis uz tām, kas rodas no CO₂, kurš ir raksturīgs dabasgāzei un kuru emitē kā dabisku blakusproduktu sēra reģenerēšanas procesa beigās bez paša iesaistes degšanas procesā. Tās apgalvo, ka šīs divas darbības būtu jāapskata atsevišķi²¹.

40. Ņemot vērā iepriekš minēto, vēlos sekot Tiesas argumentācijai lietā C-682/17, ne obligāti vēlreiz atkārtojot tos pašus argumentus. Tas šķiet atbilstoši, ņemot vērā, ka puses šķietami piekrit, ka iekārtas abās lietās ir līdzīgas.

41. Lietā C-682/17 Tiesa apsvēra Direktīvas 2003/87 2. panta 1. punkta prasības. Šī tiesību norma ir tā, kurā ir noteikts šīs direktīvas tvērums un tādējādi arī siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas piemērojamība. Direktīvu ar šīs normas starpniecību piemēro direktīvas II pielikumā uzskaitītajām siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijām – CO₂ ir viena no minētajām emisijām –, ja šīs emisijas rodas “no I pielikumā minētajām darbībām”. Viena no šīm darbībām ir “kurināmā sadedzināšana iekārtās ar kopējo nominālo siltumspēju, kas pārsniedz 20 MW [..]”²².

42. Minētā sprieduma 47.–53. punktā Tiesa secināja, ka Direktīvas 2003/87 2. panta 1. punkta un 3. panta b) punkta (tajā ir definēts jēdziens “emisijas”) formulējumā neesot prasīts, lai emitētā siltumnīcas efektu izraisošā gāze *pati būtu radusies I pielikumā uzskaitīto darbību laikā*. Pamatojumu šim viedoklim Tiesa rada Regulas Nr. 601/2012 48. panta 1. punktā, kas attiecas uz emisiju monitoringu un ziņošanu par tām atbilstoši Direktīvai 2003/87. Tajā ir noteikts, ka tās

²⁰ 58. punkts.

²¹ Tomēr ir nedaudz pārsteidzoši, ka, šo apgalvojot, tās savā argumentācijā, šķiet, neatsaucas uz Tiesas spriedumu lietā C-682/17.

²² Izņēmumi attiecībā uz iekārtām bīstamo atkritumu vai sadzīves atkritumu sadedzināšanai šeit netika apskatīti.

3. panta 40. punktā definētais raksturīgais CO₂, ja tas ietilpst dabasgāzē, ir iekļaujams emisijas koeficientā šim kurināmā veidam. Tiesa paļāvās arī uz Direktīvas 2003/87 mērķi, t.i., veicināt siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju samazināšanos rentablā un ekonomiski efektīvā veidā²³.

43. Šīs argumentācijas rezultātā tādu Klausu ierīču ekspluatētājiem, kāda ir izskatāmajā lietā, jānodod emisijas kvotu skaits, kuram atbilstoši Direktīvas 2003/87 12. panta 3. punktam *jābūt līdzvērtīgam attiecīgās iekārtas kopējam emisijas apjomam*. Saskaņā ar Direktīvas 2003/87 3. panta e) punktu ar “iekārtu” ir jāsaprot “stacionāra tehniska vienība, kur veic vienu vai vairākas darbības, kas minētas I pielikumā, un citas tieši saistītas darbības, kurām ir tehniska saistība ar šajā objektā veicamajām darbībām un kuras var ietekmēt emisijas un piesārņojumu”. Šī definīcija dod iespēju iekļaut atsevišķu vienību, ja tajā veiktās darbības ir saistītas ar attiecīgo iekārtu un tai ar konkrēto iekārtu ir tehniska saistība²⁴. No otras puses, šajā formulējumā nav iekļauts Vācijas valdības un Komisijas arguments: ja vienā iekārtā veic vairākas darbības – kā tas ir izskatāmajā lietā, kurā ir gan kurināmā sadedzināšana iekārtās ar kopējo nominālo siltumspēju, kas pārsniedz 20 MW, kas ir minēta I pielikumā, gan arī sēra reģenerēšana, kas nav minēta I pielikumā –, uz darbību, kas nav minēta I pielikumā, emisiju kvotu tirdzniecības sistēma neattiecas²⁵.

44. Lietā *Trinseo Deutschland*²⁶, kurā prasītājas iekārta pati neradīja Direktīvas 2003/87 II pielikumā minētās emisijas, lai gan tās darbība bija ietverta minētās direktīvas I pielikumā, – un tādējādi savā ziņā tā bija tieši pretēja izskatāmajai lietai – Komisija apgalvoja, ka emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas piemērošanas mērķim būtu jāapsver “netiešās emisijas” no siltuma ražošanas, tādējādi argumentējot par labu tādai interpretācijai, kurā emisijas ir nošķirtas no iekārtas. Tomēr Tiesa piemēroja Direktīvas 2003/87 3. panta b) punkta formulējumu, kurā emisijas tiek saistītas ar iekārtu. Manuprāt, nav nekāda iemesla novirzīties no šī skaidrā formulējuma.

45. Ciktāl Lēmuma 2011/278 6. pantā iekārtas ir sadalītas apakšiekārtās, šis ir tikai analītisks vingrinājums, lai varētu piemērot līmeņatzīmes. Tiesību normā skaidri ir noteikts, ka tas tiek darīts tikai Lēmuma 2011/278 mērķiem. Šīs tiesību normas formulējumā, kurā ir precizēts, ka *iekārtas* tiek sadalītas *apakšiekārtās*, vienlaikus ir paskaidrots, ka šī sadalīšana nekādā veidā neietekmē jēdzienu “iekārtas”, kā tas formulēts Direktīvas 2003/87 3. panta e) punktā.

46. Ņemot vērā šos apsvērumus, uzskatu, ka atbilstoši Tiesas secinājumiem lietā C-682/17 emisiju kvotu tirdzniecības sistēma ir piemērojama ne tikai CO₂ emisijām, kas rodas degšanas procesā, bet arī tām, kas rodas sēra reģenerēšanas procesā, kurš notiek tajā pašā iekārtā.

47. Attiecībā uz Komisijas apgalvojumu, ka tādu darbību iekļaušana sistēmā, kuras nav iekļautas I pielikumā, būtu pretrunā Savienības likumdevēja lēmumam iekļaut sistēmā tikai tās darbības, kurām ir konkrēts potenciāls siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju rentablai samazināšanai²⁷, Tiesa jau ir norādījusi lietā C-682/17, ka, “pat ja CO₂ ietilpst skābās gāzes sastāvā, kurināmā sadedzināšanas darbībai, kura tiek veikta tādā iekārtā kā pamatlietā aplūkotā, dabasgāzes attīrīšanai no sēra un sēra reģenerācijai, izmantojot Klausu procesu, ir zināms CO₂ emisiju

²³ Turpat, 54. un 56. punkts.

²⁴ Skat. spriedumu, 2016. gada 9. jūnijs, *Elektricitēts Produktiemaatschappij Zuid-Nederland EPZ* (C-158/15, EU:C:2016:422, 29. punkts).

²⁵ Šajā sakarā atšķirīgi ir ģenerālvokāta H. Saugmandsgora Ēe [*H. Saugmandsgaard Øe*] secinājumi lietā *ExxonMobil Production Deutschland* (C-682/17, EU:C:2019:167, 74. punkts).

²⁶ Spriedums, 2018. gada 28. februāris (C-577/16, EU:C:2018:127).

²⁷ Komisija savā argumentā min Tiesas spriedumu, 2018. gada 17. maijs, *Evonik Degussa* (C-229/17, EU:C:2018:323, 42. punkts). Minētajā spriedumā Tiesa tomēr prasīja tikai “noteikt[u] siltumnīcas efektu izraisošo gāzes emisijas samazināšanas potenciāl[u]”, nevis *konkrētu potenciālu* siltumnīcefekta gāzu emisiju rentablai samazināšanai.

samazināšanas potenciāls, jo skābā gāzē esošā CO₂ saturs var atšķirties atkarībā no pazemes atradnēm. Pretēji tam, ko norādījusi *ExxonMobil*, šajā ziņā nav nozīmes tam, ka CO₂ saturs nav sistemātiski paredzams²⁸.”

B. Par 1.–3. jautājumu: vai CO₂, ko izdala atmosfērā kā daļu no skābās gāzes pārstrādes Kļausa procesā, ir kvalificējams kā “procesa emisija” Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta v) apakšpunkta mērķiem?

48. Lai gan ne Vācijas valdība, kuru pārstāv Federālā ekonomikas un enerģētikas ministrija, ne Komisija nepiekrīt Federālā vides dienesta viedoklim par to, vai CO₂, kuru izdala atmosfērā kā daļu no sēra reģenerēšanas procesa, piemēro emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu, visas trīs puses piekrīt, ka šīm emisijām bezmaksas kvotas nebūtu piešķiramas. Tomēr būtu jāpatur prātā, ka Vācijas valdības un Komisijas arguments, ka šīs emisijas nav uzskatāmas par procesa emisijām, kurām piemēro Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta v) apakšpunktu, tiek izvirzīts, pamatojoties uz to, ka atbilstoši šo pušu apgalvojumam *ExxonMobil* nav pienākuma nodot kvotas attiecībā uz šīm emisijām.

49. Iesniedzējtiesas pirmie trīs jautājumi attiecas uz citiem Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta v) apakšpunkta elementiem, kuros ir definēta “procesa emisiju apakšiekārta”²⁹. Lai šo tiesību normu varētu piemērot, ir jābūt izpildītiem šādiem veidojošiem nosacījumiem: ir jābūt i) CO₂ emisijām, kuras ii) notiek ārpus I pielikumā minētajām produkta līmeņatzīmju sistēmu robežām, un, visbeidzot, iii) “oglekli saturošu [...] izejmateriālu izmantošanas primārajam mērķim, kas nav siltuma ražošana,” rezultātā. Puses piekrīt, ka pirmie divi nosacījumi ir izpildīti. (Raksturīgā) CO₂ emisija rodas kā dabisks blakusprodukts sēra reģenerēšanas procesa beigās, un šim procesam nav produkta līmeņatzīmes³⁰. Tādējādi domstarpības ir par trešo nosacījumu.

50. Iesniedzējtiesa aplūko trešā kritērija trīs aspektus: pirmkārt, vai raksturīgā CO₂ emisija ir uzskatāma par jebkāda turpmāka procesa “rezultātu”, un, otrkārt, vai šāds raksturīgais CO₂ ir uzskatāms par “izmantotu” procesā, ja tas nepiedalās ķīmiskajā reakcijā. Trešais apskatītais jautājums ir tas, vai vispār ir iesaistīts “oglekli saturošs izejmateriāls”. Puses, kas uz trešo jautājumu vēlas atbildēt noliedzoši, šķiet, apgalvo, ka izejmateriāls, ko “izmanto” procesā, ir nevis skābā gāze, bet gan sērūdeņradis, kurš nesatur CO₂. Tomēr puses piekrīt, ka sēra reģenerēšanas procesa primārais mērķis nav siltuma ražošana.

51. Saskaņā ar iedibināto Tiesas judikatūru Savienības tiesību interpretācija pieprasa, ka papildus attiecīgās normas formulējumam – “kas atbilstoši vispārpieņemtajiem interpretēšanas principiem arvien ir sākumpunkts un vienlaikus jebkuras interpretēšanas robežas³¹” – ir jāņem vērā arī tās konteksts un mērķi, kurus mēģina sasniegt ar noteikumiem, kuru daļu veido attiecīgā norma³².

²⁸ 57. punkts. Skat. arī ģenerālvokātes J. Kokotes [J. Kokott] secinājumus lietā *Elektricitēts Produktiemaatschappij Zuid-Nederland EPZ* (C-158/15, EU:C:2016:139, 39. punkts), kura norādīja, ka “tirgus mehānismā ir arī paredzēts, ka vajadzības gadījumā ir pilnībā jāatsakās no noteiktām darbībām, ja tās vairs nav konkurētspējīgas nenovēršamu emisiju izmaksu dēļ”, – pamatojums, kuru varētu piemērot konkrētām atradnēm izskatāmajā lietā, ja raksturīgā CO₂ līmenis ir īpaši augsts.

²⁹ No otras puses, Lēmumā 2011/278 nav definēta “procesa emisija” kā tāda. Pie šī jautājuma atgriezišos vēlāk.

³⁰ CO₂ emisijām, kas rodas degšanas procesā, piemēro kvotas saskaņā ar siltuma līmeņatzīmi atbilstoši Lēmuma 2011/278 3. panta c) punktam.

³¹ Šajā nozīmē skat. ģenerālvokātes V. Trstenjakas [V. Trstenjak] secinājumus lietā *Agrana Zucker* (C-33/08, EU:C:2009:99, 37. punkts).

³² Šajā nozīmē skat., piemēram, lietu C-682/17, 71. punktu un tajā minēto judikatūru.

1. Par gramatisko interpretāciju

52. Sākot ar Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta v) apakšpunkta formulējumu: CO₂ emisijām jārodas oglekli saturošu piedevu vai izejmateriālu tādas izmantošanas rezultātā, kuras primārais mērķis nav siltuma ražošana. Ņemot vērā, ka *oglekļa dioksīda emisijām* ir jārodas procesa rezultātā, nevis *oglekļa dioksīda* ražošanā, manuprāt, situācija, kurā raksturīgais CO₂ tiek emitēts tāda procesa beigās, kāds ir Kļausa process, arī tad, ja to faktiski neizmanto kā daļu no ķīmiskas reakcijas minētajā procesā³³, pilnībā ietilpst šīs tiesību normas formulējumā. Sarežģītāks ir jautājums, vai var uzskatīt, ka šīs CO₂ emisijas ir *oglekli saturošu piedevu vai izejmateriālu izmantošanas* rezultāts.

53. Arī šeit nav daudz šaubu par jēdzienu “izejmateriāls”. Saskaņā ar Kembridžas vārdnīcu³⁴ “izejmateriāls” ir “jebkurš materiāls, piemēram, eļļa, kokvilna vai cukurs tā dabiskajā stāvoklī, pirms tas tiek pārstrādāts izmantošanai”. Protams, nav apstrīdams, ka Kļausa procesā faktiski tiek pārstrādāts tikai sērūdeņradis, bet CO₂, ko satur skābā gāze, tikai iziet cauri Kļausa iekārtai, šajā procesā nepiedaloties. Apskatot vārdu vienkāršo jēgu, manuprāt, nešķiet, ka jēdziens “izejmateriāls” attiecas tikai uz tām materiāla daļām, kas tiek aktīvi pārstrādātas. Iespējams, ka Federālajam vides dienestam ir taisnība, ka tad, ja CO₂ tiktu atdalīts no skābās gāzes, pirms tas tiek pārstrādāts Kļausa iekārtā, CO₂ – atšķirībā no pārējās gāzes daļas – nebūtu izejmateriāls, jo tas tālāk netiek pārstrādāts³⁵. Tomēr, ja šo minēto darbību neveic, tas nenozīmē, ka materiāls, kas satur CO₂ un kas nokļūst iekārtā pārstrādei, nav izejmateriāls tikai tāpēc, ka tiek pārstrādāta tikai daļa no tā.

54. Savukārt jautājums par cēloņsakarību, proti, vai var uzskatīt, ka CO₂ emisijas ir šī izejmateriāla *izmantošanas* rezultāts, nav tik skaidrs. Šeit burtiska interpretācija drīzāk norāda uz to, ka tas neietilpst Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta v) apakšpunkta formulējumā. Atkal ieskatoties Kembridžas vārdnīcā³⁶, tajā rodamā definīcija, kas visatbilstošāk apraksta vārda jēgu šajā lietā, ir “darbība, kaut ko izmantojot, vai laika posms, kad kaut kas tiek izmantots”, un darbības vārds “izmantot” nozīmē “lietot kaut ko, piemēram, darbarīku, prasmi vai ēku konkrētam mērķim”³⁷. Šī lietošana konkrētam mērķim, manuprāt, netieši nozīmē, ka ar šo izejmateriāla daļu – proti, ar oglekļa saturu – tiek darīts kaut kas, uz ko ir konkrēta norāde.

55. Puses piekrīt, ka CO₂ nepiedalās ķīmiskajā reakcijā Kļausa procesā. Tomēr *ExxonMobil* apgalvo, ka tā nedaudz izmanto arī raksturīgo CO₂. Saskaņā ar *ExxonMobil* teikto CO₂ ir procesuāla funkcija Kļausa procesā kā nedegošai gāzei, kurai ir temperatūras regulācijas funkcija, kas nepieciešama Kļausa procesa degšanas temperatūras tehniskai kontrolei sēra ražošanā. Šķiet, ka Federālais vides dienests to neapstrīd. Tomēr tā pārstāvis tiesas sēdē norādīja, ka šī nav nepieciešama funkcija, jo tādu pašu rezultātu varot panākt citā veidā³⁸. Tas savukārt rada nākamo jautājumu, vai pietiek ar to, ka CO₂ tiek izmantots nedaudz, lai šo procesu varētu kvalificēt kā procesa emisiju apakšiekārtu, vai arī tā izmantošanai procesā ir jābūt nepieciešamai³⁹.

³³ Skat. arī spriedumu, 2018. gada 28. februāris, *Trinseo Deutschland* (C-577/16, EU:C:2018:127, 45.–48. punkts).

³⁴ Informācija iegūta internetā.

³⁵ Tas netraucētu Kļausa procesam, jo CO₂ tajā neveic nekādu funkciju (šis jautājums aplūkots turpmāk secinājumos).

³⁶ Informācija iegūta internetā.

³⁷ Apskatot Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta v) apakšpunkta citu valodu versijas, piemēram, holandiešu, franču, vācu, itāļu, portugāļu, zviedru un spāņu, novērtējums nav atšķirīgs.

³⁸ Federālā vides dienesta pārstāvis norādīja, ka pirms gāzes apstrādes Kļausa procesā CO₂ varētu atdalīt un tas rezultātu nekādi neietekmētu, un patiesi, Kļausa iekārtām būtu jābūt pielāgotām konkrētam izmantotās dabasgāzes CO₂ saturam. To *ExxonMobil* nav apstrīdējusi. Tādējādi iesniedzējtiesai ir jānoskaidro, vai CO₂ ir nepieciešama funkcija procesā.

³⁹ Jautājums, vai tas ir nepieciešams, ir jāizskata valsts tiesai.

56. Tika apgalvots arī, ka Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta iv) apakšpunktā ir konkrēta atsaucē uz “ķīmisko sintēzi, kurā oglekli saturošs materiāls piedalās reakcijā”, turpretim šī lēmuma 3. panta h) punkta v) apakšpunktā tādas nav, tāpēc saskaņā ar pēdējo minēto tiesību normu piedalīšanās ķīmiskā reakcijā nevar būt prasība.

57. Šeit uz mirkli apstājamies, un, lai arī uzskatu, ka attiecībā uz būtisko vārdu “izmantošana”, kā tas ietverts Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta v) apakšpunktā, formulējums norāda uz interpretāciju, atbilstoši kurai CO₂ ir aktīvi jāpiedalās procesā un jābūt tam nepieciešamam, varētu būt atbilstīgi – saskaņā ar pastāvīgo judikatūru – interpretēšanas procesā kā palīgu ņemt vērā Direktīvas 2003/87 un Lēmuma 2011/278 vispārīgo sistēmu un mērķus, kurus ar šiem aktiem vēlas sasniegt⁴⁰.

2. Kontekstuālā un teleoloģiskā interpretācija

58. Saskaņā ar Tiesas iedibināto judikatūru Direktīvas 2003/87 un tādējādi arī Lēmuma 2011/278, ar ko tā tiek īstenota, mērķis ir izveidot siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu, lai šīs emisijas atmosfērā samazinātu līdz tādām līmeņiem, kas nepieļautu bīstamu antropogēnu ietekmi uz klimatu, un tās galamērķis ir vides aizsardzība⁴¹. Ekonomiskie apsvērumi, kas ir šīs sistēmas pamatā, ir tādi, ka tā mudina dalībniekus emitēt tādu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu apjomu, kas ir zemāks par sākotnēji tiem piešķirto kvotu apjomu, lai kvotu atlikumu pārdotu citiem dalībniekiem⁴². Šajā nolūkā Direktīvas 2003/87 10.a pantā attiecībā uz iekārtām noteiktās darbības nozarēs ir paredzēta bezmaksas emisiju kvotu sadale, kuru daudzumu saskaņā ar šīs tiesību normas 11. punktu laikposmā no 2013. līdz 2020. gadam pakāpeniski samazina, lai panāktu, ka 2027. gadā šīs bezmaksas kvotas vairs netiktu piešķirtas⁴³.

59. Tas nozīmē, ka noteikumi saskaņotai bezmaksas emisiju kvotu sadalei atbilstoši 10.a pantam Direktīvā 2003/87, kuras noteikumi ir ietverti Lēmumā 2011/278, būtībā ir izņēmuma (un pagaidu) noteikumi. Turklāt Lēmuma 2011/278 3. panta c), d) un h) punktā⁴⁴ ir noteiktas t.s. “alternatīvās līmeņatzīmes”, kas tiek izmantotas tikai tad, ja “ar produkta līmeņatzīmi ražošanas [apakš]iekārtai [ir] nenosegtas attiecīgās emisijas”⁴⁵/“notiek ārpus produkta līmeņatzīmju sistēmu

⁴⁰ Spriedums, 2020. gada 3. decembris, *Ingredion Germany* (C-320/19, EU:C:2020:983, 50. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁴¹ Skat. tostarp spriedumus, 2017. gada 8. marts, *ArcelorMittal Rodange et Schifflange* (C-321/15, EU:C:2017:179, 24. punkts); 2018. gada 18. janvāris, *INEOS* (C-58/17, EU:C:2018:19, 22. punkts); 2018. gada 28. februāris, *Trinseo Deutschland* (C-577/16, EU:C:2018:127, 39. punkts), un C-682/17, 62. punkts.

⁴² Skat. tostarp spriedumus, 2017. gada 8. marts, *ArcelorMittal Rodange et Schifflange* (C-321/15, EU:C:2017:179, 22. punkts); 2018. gada 18. janvāris, *INEOS* (C-58/17, EU:C:2018:19, 22. punkts); 2018. gada 28. februāris, *Trinseo Deutschland* (C-577/16, EU:C:2018:127, 40. punkts), un lieta C-682/17, 63. punkts.

⁴³ Spriedums, 2018. gada 18. janvāris, *INEOS* (C-58/17, EU:C:2018:19, 25. punkts un tajā minētā judikatūra). Šis mērķis pēc tam tika atlikts līdz 2030. gadam tajās nozarēs, kuras tiek uzskatītas par tādām, kam ir zems oglekļa emisiju pārvirzes risks vai kam tāda nav, izņemot attiecībā uz centralizēto siltumapgādi (lai gan to var pārskatīt), un no tā atteicās nozarēs un apakšnozarēs, kuras uzskata par tādām, kurās ir būtisks oglekļa emisiju pārvirzes risks, skat. Direktīvas 2018/410 10. apsvēruma otro daļu. Ar Direktīvas 2018/410 1. panta 14. punkta k) apakšpunktu attiecīgi tika dzēsts Direktīvas 2003/87 10.a panta 11. punkts. Tas tomēr nemaina direktīvas mērķus, kādi tie bija pirms šīm izmaiņām. Arī pēc šī laikposma noteikumi attiecībā uz bezmaksas kvotu piešķiršanu ir jāuzskata par izņēmumu. Saskaņā ar Direktīvas 2018/410 5. apsvērumu “bezmaksas kvotu piešķiršana netiks izbeigta un [...] pašreizējie pasākumi turpināsies pēc 2020. gada, lai novērstu klimata politikas izraisītas oglekļa emisiju pārvirzes risku, [tikai] kamēr citās lielās tautsaimniecībās netiek veikti salīdzināmi pasākumi”.

⁴⁴ Jautājumam par to, vai starp šīm trim “alternatīvajām līmeņatzīmēm” pastāv arī (lejupejoša) kārtība, pievērsīšos, kad apskatīšu ceturto jautājumu.

⁴⁵ Skat. Lēmuma 2011/278 3. panta c) un d) punktu.

robežām”⁴⁶. Tiesa jau ir secinājusi spriedumā lietā *INEOS*, ka tāpēc Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta iv) apakšpunktu nevar interpretēt plaši⁴⁷. Tāpat ir jābūt arī attiecībā uz visām darbībām, kas ir uzskaitītas Lēmuma 2011/278 3. panta h) punktā.

60. Tāpēc nevaru piekrist, ka tas, ka Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta iv) apakšpunktā ir konkrēta atsauce uz oglekli saturoša materiāla piedalīšanos ķīmiskajā sintēzē, bet šī lēmuma 3. panta h) punkta v) apakšpunktā šādas atsaucē nav, nozīmē, ka pēdējā minētajā normā ietvertais jēdziens “izmantošana” ir jāinterpretē tik plaši, ka tas neietilpst jēdzienā “izmantošana” tikai tāpēc, lai nošķirtu to no situācijām, uz kurām attiecas pirmā minētā tiesību norma. Jēdziens “izmantošana” patiesībā ir plašāks un varētu iekļaut “izmantošanu”, kas nepastāv ķīmiskā reakcijā. Tomēr jēdziens “izmantošana” liecina, ka oglekli saturošajam izejmateriālam ir jābūt nepieciešamam primārā mērķa sasniegšanai (kas nav siltuma ražošana)⁴⁸.

61. Šādu ierobežojošāku interpretāciju varētu apstiprināt “procesa emisiju” definīcija, kas ir ietverta Regulas Nr. 601/2012 3. panta 30. punktā. Saskaņā ar šo definīciju “procesa emisijas” ir siltumnīcefekta gāzu emisijas, izņemot sadedzināšanas emisijas, kas notiek apzināti vadītu vai patvaļīgi notiekošu reakciju dēļ starp vielām vai tām pārveidojoties [..].” Tomēr CO₂, kas ir skābās gāzes sastāvā, nepārprotami nav radies apzināti vadītu vai patvaļīgi notiekošu reakciju dēļ starp vielām vai tām pārveidojoties.

62. Regula Nr. 601/2012 reglamentē siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju monitoringu un ziņošanu par tām. Direktīvas 2003/87 14. pantā bija noteikts, ka Komisija šim mērķim izstrādā regulu. Attiecīgi Regula Nr. 601/2012 nereglamentē un nenosaka situācijas, kurās emisijas kvotas tiks piešķirtas bez maksas. Tā paša iemesla dēļ tas, ka Regulas Nr. 601/2012 48. pantā ir ietverta tiesību norma, kurā ir precizēts, uz kuru iekārtu ir attiecināms raksturīgais CO₂ monitoringa un ziņošanas par siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijām mērķiem, nesniedz nekādu faktisku norādi par to, vai šādām raksturīgām emisijām var piešķirt bezmaksas emisiju kvotas.

63. Ģenerālvokāts H. Saugmandsgors Ēe secinājumos lietā *ExxonMobil Production Deutschland* jau ir norādījis, ka Regulas Nr. 601/2012 3. panta 30. punktā ietvertais jēdziens “procesa emisijas” un Lēmuma 2011/278 3. panta h) punktā ietvertais jēdziens “procesa emisiju apakšiekārta” pārklājas tikai daļēji, jo “procesa emisijas” lielā mērā ir ietvertas minētā lēmuma I pielikumā noteiktajās produkta līmeņatzīmēs⁴⁹.

64. Nevēlētos arī pārāk lielu nozīmi piešķirt tam, ka Regulas Nr. 601/2012 48. panta 1. punktā ir ietverts noteikums, kas paredz, ka “raksturīgo CO₂, kas ir pārvietots uz iekārtu, tostarp to, kas ietilpst dabasgāzē [..] iekļauj emisijas faktorā šim kurināmā veidam.” Ja uzskata, ka dabasgāze ir kurināmā veids⁵⁰, kā to, šķiet, ir lēmusi Tiesa spriedumā lietā C-682/17⁵¹, Regulas Nr. 601/2012 48. panta 1. punktā tomēr ir ietverts tikai noteikums par monitoringa metodi. Tajā nav nekādu īstu norāžu par to, vai šādām raksturīgām emisijām procesa emisiju kvotas var piešķirt bez maksas.

⁴⁶ Skat. Lēmuma 2011/278 3. panta h) punktu.

⁴⁷ Spriedums, 2018. gada 18. janvāris, *INEOS* (C-58/17, EU:C:2018:19, 36. punkts). Tajā Tiesa procesa emisiju nodēvēja pat par “pēdējo tā saukto “alternatīvo” pieeju”.

⁴⁸ Šajā lietā nešķiet, ka kāda no pusēm apstrīdētu, ka sēra reģenerēšanas procesa mērķis nav siltuma ražošana.

⁴⁹ 42. zemsvītras piezīme.

⁵⁰ Regulas Nr. 601/2012 3. panta 40. punktā “raksturīgais CO₂” ir definēts kā CO₂, kas ietilpst kurināmā sastāvā.

⁵¹ 54. punkts.

65. Pievēršoties Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta v) apakšpunkta mērķim un procesa emisiju apakšiekārtām vispārīgi, pušu viedokļi šajā jautājumā atšķiras. *ExxonMobil* uzskata, ka, pamatojoties uz to, ka oglekļa emisiju pārvirzes risks sēra reģenerēšanas nozarē ir atzīts, attiecīgi raksturīgā CO₂ emisijām bezmaksas emisiju kvotas ir jāpiešķir. Ņemot vērā šo “nepieciešamo rezultātu”, *ExxonMobil* uzskata, ka Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta v) apakšpunkts ir jāpiemēro, jo ir skaidrs, ka neviena cita iespēja nav piemērojama. Turpretim Federālais vides dienests apgalvo, ka procesa emisiju apakšiekārtām var atzīt tikai tās emisijas, kas rodas no vienas no darbību kategorijām, kuras noteiktas Direktīvas 2003/87 I pielikumā. Tā kā šajā lietā šajā kategorijā ietilpst tikai kurināmā sadedzināšana, tad, ja nav produkta emisiju līmeņatzīmes, kā tas ir šajā lietā, piešķirot bezmaksas emisiju kvotas, var ņemt vērā tikai tās emisijas, kas rodas šajā procesā. Tas nozīmētu, ka vienīgais 3. panta h) punkta mērķis ir nodrošināt bezmaksas emisiju kvotas, ja CO₂ emisijas rodas Direktīvas 2003/87 I pielikumā uzskaitīto (tālāku) darbību rezultātā – izņemot kurināmā sadedzināšanu –, kurām nav produkta līmeņatzīmju.

a) “Būtiska oglekļa dioksīda emisiju pārvirzes riska” nozīme emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā

66. Kā minēts Direktīvas 2009/29 24. apsvērumā, *oglekļa dioksīda emisiju pārvirze* apraksta situāciju, kurā “pārējās attīstītās valstis un citi lielākie siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju radītāji nav [ambiciozās starptautiskās vienošanās par klimata izmaiņām] dalībnieki, tas var izraisīt siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju pieaugumu trešās valstīs, kur rūpniecībai netiktu piemēroti līdzvērtīgi oglekļa emisiju ierobežojumi [...]. Tas varētu mazināt ieguvumus no Kopienas pasākumiem un apdraudētu vides integritāti⁵²”. Lai to novērstu, Direktīvā 2003/87 ir noteikti konkrēti pasākumi. Pirmkārt, saskaņā ar tās 10.a panta 12. punktu ikgadējās bezmaksas kvotas – kuras piešķir saskaņā ar šīs direktīvas 10.a panta 1. punktu – tiks piešķirtas 100 % apmērā par trešo tirdzniecības laikposmu⁵³. Tas ir pretstatā iekārtām nozarēs un apakšnozarēs, kuras nav pakļautas būtiskam oglekļa dioksīda pārvirzes riskam, kurās sākotnējais piešķirums atbilstoši Direktīvas 2003/87 10.a panta 11. punktam 2013. gadā tiek ierobežots līdz 80 % no daudzuma. Šajās nozarēs bezmaksas kvotas pēc tam ik gadu samazina par vienādu daudzumu, lai 2020. gadā piešķirtu 30 % bezmaksas kvotu atbilstoši Direktīvas 2003/87 10.a panta 11. punktam⁵⁴.

67. Tālāk šīs direktīvas 10.a panta 6. punktā ir noteikts, ka “to nozaru vai apakšnozaru interesēs, par kurām konstatēts, ka tajās pastāv ievērojams oglekļa emisiju pārvirzes risks, ko izraisa ar siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijām saistītās izmaksas, kas ietekmē elektroenerģijas cenas, dalībvalstis var arī paredzēt finansiālus pasākumus, lai kompensētu šīs izmaksas un tad, ja šādi finanšu pasākumi atbilst noteikumiem par valsts atbalstu, kas ir spēkā un kas vēl jāpieņem šajā jomā.”

68. No iepriekš minētā ir skaidrs – kā ģenerālvokāts N. Vāls [*N. Wahl*] to jau ir norādījis secinājumos lietā *ArcelorMittal Atlantique et Lorraine* –, ka “šajā direktīvā nav norādīts, ka nozarēs, par kurām tiek uzskatīts, ka tās skar būtisks oglekļa emisiju pārvirzes risks, visos gadījumos būtu jāsaņem bezmaksas emisiju kvotas, kuras atbilst visām siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijām, kas tajās tiek izdalītas”⁵⁵. Drīzāk – attiecībā uz bezmaksas emisiju kvotu

⁵² Nosacījumi tam, lai nozare vai apakšnozare tiktu uzskatīta par tādu, kurā pastāv būtisks oglekļa dioksīda emisiju pārvirzes risks, ir izklāstīti Direktīvas 2003/87 10.a panta 14.–17. punktā. To nozaru vai apakšnozaru saraksts, kurās pastāv būtisks oglekļa dioksīda emisiju pārvirzes risks, atbilstoši Direktīvas 2003/87 10.a panta 13. punktam ir noteikts Komisijas lēmumā (2010/2/ES) (2009. gada 24. decembris), ar ko atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 2003/87/EK nosaka sarakstu ar nozarēm vai apakšnozarēm, kurās pastāv būtisks oglekļa dioksīda emisiju pārvirzes risks (OV 2010, L 1, 10. lpp.). “Naftas un dabasgāzes ieguve” ir minēta pielikuma 1.4 punktā.

⁵³ Šajā nozīmē skat. lietu C-682/17, 94. punkts, kā arī šo secinājumu 44. zemsvītras piezīmi.

⁵⁴ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 26. oktobris, *Yara Suomi* u.c. (C-506/14, EU:C:2016:799, 47. punkts).

⁵⁵ C-80/16, EU:C:2017:192, 47.punkts.

piešķiršanu – pastāv obligāta prasība, ka bezmaksas kvotu apjoms tiek piešķirts atbilstoši noteikumiem, kas ir pieņemti saskaņā ar Direktīvas 2003/87 10.a panta 1. punktu. Tajos ir noteikts kvotu provizorisks apjoms. Direktīvas 2003/87 10.a panta 12. punktu piemēro tikai pēc tam, nesamazinot noteikto kvotu apjomu. Šajās normās netiek minēts, ka būtu jāņem vērā “būtisks oglekļa emisiju pārvirzes risks”, lemjot, *vai* bezmaksas emisiju kvotas var piešķirt⁵⁶.

69. No visa iepriekš minētā izriet, ka plaši interpretēt cēloņsakarības prasību, kas ir ietverta Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta v) apakšpunktā, tikai tāpēc, ka apskatāmais process tiek uzskatīts par tādu, kurā ir būtisks oglekļa emisiju pārvirzes risks, būtu pretrunā gan Direktīvas 2003/87 formulējumam, gan tās sistēmai.

b) “Procesa emisiju apakšiekārtas” mērķis

70. *ExxonMobil* apgalvo, ka mērķis, ko Savienības likumdevējs vēlējies sasniegt ar procesa emisiju apakšiekārtām atbilstoši Lēmuma 2011/278 3. panta h) punktam, ir izveidot apakšiekārtas procesiem, kuros nenovēršami rodas CO₂ emisijas, bet kuriem nav noteikta produkta līmeņatzīme. Tomēr no Lēmuma 2011/278 to nevar skaidri secināt. Lēmuma 2011/278 12. apsvērumā vienīgi teikts, ka tad, “ja produkta līmeņatzīmes iegūšana nebija iespējama, bet tiek radītas siltumnīcefekta gāzes, uz kurām attiecas emisijas kvotu bezmaksas sadale, šīs kvotas jāpiešķir, pamatojoties uz vispārīgām alternatīvām pieejām. [...] Procesu emisijām emisiju kvotas jāsadala, pamatojoties uz vēsturiskām emisijām”⁵⁷.

71. Direktīvas 2003/87 10.a panta 1. punkta ceturtajā daļā ir teikts, ka “katrai nozarei un apakšnozarei līmeņatzīmes parasti tiek aprēķinātas attiecībā uz galaproduktu, nevis izejmateriāliem, lai tādējādi attiecīgajā nozarē vai apakšnozarē *visā ražošanas procesā* iespējami vairāk samazinātu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas un palielinātu energoefektivitātes radītos ietaupījumus”⁵⁸. Tas nozīmē, ka procesa emisijas parasti būs iekļautas produkta līmeņatzīmē. Tomēr ne vienmēr bija iespējams noteikt produkta līmeņatzīmi. Viens no iemesliem ir tāds, ka daudzas iekārtas ir iekļautas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā tikai tāpēc, ka tajās darbojas vienības kurināmā sadedzināšanai iekārtās ar kopējo nominālo siltumspēju, kas pārsniedz 20 MW. Šī plašā definīcija aptver iekārtas dažādās nozarēs, kuras citkārt nav iekļautas emisiju kvotu tirdzniecības sistēmā. Eiropas Komisijas pētījumā “Bezmaksas emisiju kvotu piešķiršanas metodes Savienības EKTS pēc 2012. gada” ir izskaidrots, ka iekārtas, kuru kopējā nominālā siltumspēja nepārsniedz 20 MW vai kuras saņem siltumu no citiem īpašniekiem piederošām iekārtām, netiek iekļautas. Tas, ka būtiska produkta ražošanas iekārtu daļa nebija iekļauta emisiju kvotu tirdzniecības sistēmā, līmeņatzīmes noteikšanu padarīja sarežģītu⁵⁹. Šajos apstākļos šāda veida situācijām tika izstrādātas t.s. alternatīvās pieejas.

72. Tas nozīmē, ka starp emisiju nenovēršamību un alternatīvajām pieejām nav tiešas saistības. Direktīvas 2003/87 10.a panta 3. punkts, kas izslēdz bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu konkrēti tikai elektroenerģijas ražotājiem (ar dažiem izņēmumiem), neatbalsta šādu plašu pieeju. Būtu bijis vienkārši noteikt, ka iegūto tiesību metode [*grandfathering method*] attiecas uz visām

⁵⁶ Pēc analogijas skat. arī spriedumu, 2016. gada 26. oktobris, *Yara Suomi* u.c. (C-506/14, EU:C:2016:799, 54. punkts), kurā prasītāji apstrīdēja vienota starpnozaru korekcijas koeficienta piemērošanu, ko var piemērot, lai maksimālo ikgadējo kvotu apjomu atbilstoši Direktīvas 2003/87 10.a panta 5. punktam ierobežotu ar visu provizorisko kvotu apjomu, neizdarot izņēmumu attiecībā uz iekārtām nozarēs vai apakšnozarēs, kurās pastāv būtisks oglekļa dioksīda pārvirzes risks.

⁵⁷ Man izcēlums.

⁵⁸ Mans izcēlums.

⁵⁹ *Ecofys, Fraunhofer Institute for Systems and Innovation Research, Öko-Institut*, 2009. gada novembris (Eiropas Komisijas uzdevumā veikts pētījums), ii un 25. lpp.

emisijām, kurām piemēro emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu, izņemot tās, kurām piemēro procesa līmeņatzīmi, siltuma līmeņatzīmi vai kurināmā līmeņatzīmi. Tā vietā procesa emisiju apakšiekārtām tika izvēlēta konkrēta definīcija. Turklāt Federālā vides dienesta pārstāvis tiesas sēdē norādīja, ka pat tad, ja pastāv produkta līmeņatzīme, ne visas emisijas, kas ir nenovēršami ķīmisko procesu blakusprodukti, tiek iekļautas šajā produkta līmeņatzīmē⁶⁰.

73. Tāpēc šķiet, ka Direktīvas 2003/87 mērķis nav nodrošināt bezmaksas emisiju kvotu piešķiršanu katrai emisijai, kas ir tāda rūpnieciska ķīmiska procesa kā Klausa process nenovēršams blakusprodukts⁶¹.

74. Ņemot vērā iepriekšējo mērķtiecīgo analīzi, secinu, ka CO₂, kas tiek izdalīts atmosfērā kā daļa no dabasgāzes (skābās gāzes formā) pārstrādes Klausa procesā, kurā dabasgāzei raksturīgais CO₂ tiek atdalīts no gāzu maisījuma, nerodas Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta v) apakšpunkta minētā procesa “rezultātā”, jo skābā gāze, kas ir oglekli saturošs izejmateriāls, netiek “izmantota” minētās tiesību normas izpratnē, pat ja, raugoties uz teksta formulējuma burtisko nozīmi, minētais teksts pats par sevi, protams, ir neskaidrs.

C. Par ceturto jautājumu: vai starp dažādām alternatīvām līmeņatzīmēm pastāv hierarhija?

75. Uzdotot ceturto jautājumu, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, kura līmeņatzīme ir jāpiemēro, ja iekārta atbilst gan kritērijiem, kas noteikti siltuma emisiju apakšiekārtai, gan tiem, kuri ir noteikti procesa emisiju apakšiekārtai.

76. Vispirms ir jāatgādina, ka ar LESD 267. pantu ieviestajā valstu tiesu un Tiesas sadarbības procedūrā Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas ļautu izspriest tajā izskatāmo lietu. Šajā nolūkā Tiesai nepieciešamības gadījumā ir jāpārformulē tai iesniegtie jautājumi⁶².

77. Iesniedzējtiesa norāda, ka – atkarībā no atbildēm uz pirmo līdz trešo jautājumu – šajā gadījumā šķiet iespējams, ka t.s. Klausa procesa radītās emisijas var atbilst gan siltuma līmeņatzīmes apakšiekārtas definīcijai, gan procesa emisiju apakšiekārtas definīcijai. Tāpēc ierosinu, ka būtu ērtāk saņemt atbildi uz jautājumu par to, kura līmeņatzīme ir jāpiemēro, ja emisijas atbilstu (pretēji manam viedoklim) kritērijiem, kas ir noteikti siltuma līmeņatzīmes apakšiekārtai, kā arī tiem, kuri ir noteikti procesa emisiju apakšiekārtai⁶³. Tas ietver plašāku jautājumu par to, vai pastāv hierarhija starp dažādām alternatīvajām līmeņatzīmēm, ja iekārta atbilst vairāk nekā vienas līmeņatzīmes kritērijiem.

78. Iesniedzējtiesa ierosina, ka tās uzdotais ceturtais jautājums rastos tikai tad, ja uz pirmo līdz trešo jautājumu tiktu sniegtas apstiprinošas atbildes. Tā kā ierosinu uz šiem jautājumiem atbildēt noliedzoši – proti, *ExxonMobil* iekārtai nav piešķiramas bezmaksas emisiju kvotas atbilstoši procesa emisiju līmeņatzīmei –, atbilde uz ceturto jautājumu nav obligāti nepieciešama. Tomēr gadījumā, ja Tiesa uz pirmajiem trim jautājumiem sniegtu citādu atbildi, šo jautājumu apskatīšu.

⁶⁰ Minētais pārstāvis norādīja, ka saskaņā ar Lēmuma 2011/278 II pielikumu pastāv konkrēta produkta līmeņatzīme “sēra reģenerēšanai” pārstrādes iekārtās. Pārstrādes iekārtu nozarē produkta līmeņatzīmes parasti balstās uz “CO₂ svērtās tonnas” pieeju, kura arī neņem vērā raksturīgo CO₂. Saistībā ar šo pieeju skat. Lēmuma 2011/278 24. apsvērumu.

⁶¹ Lai gan esmu jau norādījis, ka ir apšaubāms, vai šajā lietā emisijas ir jāuzskata par nenovēršamām. Skat. šo secinājumu 47. punktu.

⁶² Spriedums, 2019. gada 7. novembris, *K.H.K. (Account preservation)* (C-555/18, EU:C:2019:937, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁶³ Tas atstāj neapskatītu jautājumu par to, vai tas ir iespējams, jo Tiesa jau ir lēmusi spriedumā, 2016. gada 8. septembris, *Borealis* u.c. (C-180/15, EU:C:2016:647, 62.–69. punkts), ka tās ir savstarpēji izslēdzošas.

79. Attiecībā uz šo jautājumu Vācijas transponējošās tiesību normas, kas ir ietvertas *ZuV 2020* 3. panta 1. punktā, nedaudz atšķiras no Lēmuma 2011/278 6. panta formulējuma. Pirmajā minētajā ir skaidri noteikta līmeņatzīmju hierarhija. Tiem, kas piesakās emisiju kvotām, ielaide, izlaide un attiecīgās emisijas ir jāattiecinā tikai uz vienu no apakšiekārtām. Tiesību normā ir noteikts, ka ielaide, izlaide un attiecīgās emisijas var attiecināt uz siltuma līmeņatzīmes apakšiekārtu tikai, ciktāl šādas ielaides, izlaides un attiecīgās emisijas jau nav ietvertas produkta līmeņatzīmes apakšiekārtā. Ielaižu, izlaižu un attiecīgo emisiju attiecināšana uz kurināmā līmeņatzīmes apakšiekārtu var notikt tikai tad, ja tās jau nav ietvertas produkta vai siltuma līmeņatzīmes apakšiekārtā. Visbeidzot, ielaides, izlaides un attiecīgās emisijas var attiecināt uz procesa emisiju apakšiekārtu tikai tad, ja tās jau nav ietvertas nevienā citā līmeņatzīmju apakšiekārtā⁶⁴.

80. Lēmums 2011/278 ir mazāk skaidrs attiecībā uz alternatīvo līmeņatzīmju savstarpējo attiecību, lai gan siltuma, kurināmā un procesa emisiju apakšiekārtu definīcija attiecīgi 3. panta c), d) un h) punktā noteic, ka tos piemēro tikai ielaidēm, izlaidēm un attiecīgajām emisijām, kas neietilpst produkta līmeņatzīmes apakšiekārtā. Tomēr tālāk attiecībā uz nosacījumiem siltuma līmeņatzīmes apakšiekārtai un kurināmā līmeņatzīmes apakšiekārtai redzams, ka pirmā minētā aptver “kurināmā un enerģijas patēriņu un galaprodukciju [ielaidi un izlaidi] un attiecīgās [...] emisijas no tāda *izmērāma siltuma* ražošanas, importa no iekārtas vai citas Savienības sistēmas vienības, vai abām”⁶⁵, kā arī dažus ar to saistītus tālākus nosacījumus. Kurināmā līmeņatzīmes apakšiekārtas, no otras puses, attiecas uz ielaidēm, izlaidēm un attiecīgajām emisijām, kas ir saistītas ar neizmērāma siltuma ražošanu atsevišķos tālāk noteiktos apstākļos.

81. Tiesas spriedumā lietā *Borealis* u.c. arī ir nolemts, ka dažādu līmeņatzīmju apakšiekārtu definīcijas ir savstarpēji izslēdzošas⁶⁶. Saistībā ar procesa emisiju apakšiekārtām tā uzskatīja, ka tā tas ir tāpēc, ka “tikai daži Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta i)–vi) apakšpunktā minēto īpašo emisiju veidi ļauj šādu kvalificēšanu izdarīt”⁶⁷. Vēl, balstoties uz minētā lēmuma 12. apsvērumu, Tiesa lēma –ja produkta līmeņatzīmes aprēķināt nav bijis iespējams, bet tiek radītas siltumnīcas efektu izraisošas gāzes, uz kurām attiecas bezmaksas emisijas kvotu sadale, ir izstrādāta trīs alternatīvu pieeju hierarhija⁶⁸.

82. Tādējādi ir jāsecina, ka uz iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu Tiesa jau ir atbildējusi spriedumā *Borealis* u.c.⁶⁹.

83. *ExxonMobil* argumenti par to, ka starp alternatīvajām pieejām nav hierarhijas vai, pakārtoti, ka procesa emisiju apakšiekārtām būtu jādod prioritāte, jo tās ir precīzāka izvēles iespēja, nav pārliecinoši. Tā uzskatu šādu iemeslu dēļ.

84. *ExxonMobil* apgalvo, ka siltuma līmeņatzīmes apakšiekārtas un procesa emisiju apakšiekārtas var sakrist. Saskaņā ar *ExxonMobil* teikto, tas skaidri izriet no tā, kādā veidā atbilstoši Lēmuma 2011/278 9. panta 3. punktam tiek noteikts ar siltumu saistītais ikgadējais vēsturiskais darbības līmenis. Emisiju kvotu piešķiršana siltuma līmeņatzīmes apakšiekārtai ir atkarīga no

⁶⁴ Šāda pati pieeja tagad ir izmantota 10. panta 2. punktā Komisijas Deleģētajā regulā (ES) 2019/331 (2018. gada 19. decembris), ar ko nosaka Savienības mēroga pārejas noteikumus saskaņotai bezmaksas emisijas kvotu iedalei saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/87/EK 10.a pantu (OV 2019, L 59, 8. lpp.).

⁶⁵ Mans izcēlums.

⁶⁶ Spriedumi, 2016. gada 8. septembris, *Borealis* u.c. (C-180/15, EU:C:2016:647, 62.–65. punkts), kā arī 2018. gada 18. janvāris, *INEOS* (C-58/17, EU:C:2018:19, 29. punkts), un 2020. gada 3. decembris, *Ingredion Germany* (C-320/19, EU:C:2020:983, 68. punkts).

⁶⁷ Spriedums, 2016. gada 8. septembris, *Borealis* u.c. (C-180/15, EU:C:2016:647, 66. punkts).

⁶⁸ Turpat, 67. punkts.

⁶⁹ Spriedums, 2016. gada 8. septembris, *Borealis* u.c. (C-180/15, EU:C:2016:647).

emisijām, kas rodas izmērāma siltuma ražošanas rezultātā. Šīs emisijas iegūst no saražotā siltuma, ko mēra teradžoulos gadā. Turpretim procesa emisiju apakšiekārtu – vismaz saskaņā ar Lēmuma 2011/278 3. panta h) punkta v) apakšpunktu – raksturo tas, ka emisijas rodas tāda procesa rezultātā, kura “primārais mērķis nav siltuma ražošana”. Tāpēc ikgadējais vēsturiskais darbības līmenis saskaņā ar Lēmuma 2011/278 9. panta 5. punktu ir emisijas, ko mēra tās CO₂ ekvivalenta tonnās. Šie argumenti attiecas uz jautājumu, vai siltuma līmeņatzīmes apakšiekārta un procesa emisiju apakšiekārta var atrasties vienā iekārtā, bet attiekties uz dažādām emisijām.

85. Lai gan ir taisnība, ka divas (vai vairākas) apakšiekārtas, kas ir saistītas ar dažādām darbībām, var atrasties vienā iekārtā, vienas un tās pašas ielaides, izlaides un emisijas⁷⁰ nevar ietvert vairākās apakšiekārtās, jo citādi varētu rasties pārklāšanās un dubultuzskaite, kas ir aizliegta ar Lēmuma 2011/278 6. panta 2. punktu⁷¹. Ja pieņemtu, ka kritērijus, ko piemēro dažādām apakšiekārtām, var izpildīt ar tām pašām ielaidēm, izlaidēm un emisijām, Lēmuma 2011/278 pamatā esošā sistēma ir šāda: Eiropas Komisijas uzdevumā veiktajā pētījumā “Bezmaksas emisiju kvotu piešķiršanas metodes Savienības EKTS pēc 2012. gada” ir izskaidrots, ka konkrētas CO₂ emisijas ietekmē trīs faktori. Tie ir kurināmā struktūras izvēle, siltumražošanas efektivitāte un siltuma galapatēriņa efektivitāte. Produkta līmeņatzīmēs tiek ņemti vērā visi trīs šie faktori.

86. Iepriekš minētais atbilst Lēmuma 2011/278 1. apsvērumam, kurā ir noteikts, ka pēc iespējas jāparedz *ex ante* līmeņatzīmes, lai panāktu, ka emisiju kvotu bezmaksas sadale rosina samazināt siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas un izmantot energoefektīvas tehnoloģijas. Siltuma līmeņatzīmju noteikšanas metodēs, ko izmanto siltuma līmeņatzīmju apakšiekārtām, kurināmā struktūras līmeņatzīmju noteikšanā kurināmā līmeņatzīmju apakšiekārtām un tā sauktajā “iegūto tiesību metodē” (kurā ņem vērā tikai vēsturiskos datus un ko izmanto procesa emisijām) vērā ņem par vienu faktoru mazāk katrai, un pēdējā minētajā metodē neņem vērā nevienu no šiem faktoriem⁷². Tāds ir pamatojums dažādo alternatīvo līmeņatzīmju hierarhijai. Līmeņatzīmju noteikšanas metodes, kas rosina emisiju samazināšanu, ir prioritāras pār procesa emisiju apakšiekārtām, kurās šādu stimulu nav.

87. Tādēļ nepiemērot dažādo alternatīvo līmeņatzīmju hierarhiju, kas ir noteikta Lēmuma 2011/278 12. apsvērumā, būtu pretrunā sistēmai, kura ir izveidota ar Direktīvas 2003/87 10.a pantu un minēto lēmumu.

88. Ņemot vērā iepriekš minēto, uzskatu, ka tad, ja emisijas, uz kurām attiecas emisiju kvotu tirdzniecības sistēma, atbilst gan normas sastāva pazīmēm, kas raksturo siltuma līmeņatzīmes apakšiekārtu, gan normas sastāva pazīmēm, kuras raksturo procesa emisiju apakšiekārtu, tām piešķir bezmaksas emisiju kvotas, pamatojoties uz siltuma līmeņatzīmi. Tas ir vienkārši tāpēc, ka piešķiršanai, pamatojoties uz siltuma līmeņatzīmes apakšiekārtu, ir prioritāte salīdzinājumā ar piešķiršanu, pamatojoties uz procesa emisiju apakšiekārtu.

⁷⁰ Lietoju pašlaik Deleģētās regulas Nr. 2019/331 10. pantā izmantoto formulējumu, kas ir skaidrāks, jo ietver atsauci ne tikai uz emisijām, bet gan uz “iekārtas ielaidēm, izlaidēm un emisijām”, kuras attiecinā uz vienu vai vairākām apakšiekārtām. Tā ir daudz piemērotāka atsauce uz dažādām apakšiekārtām.

⁷¹ Saskaņā ar Lēmuma 2011/278 7. panta 7. punktu un 8. panta 5. punktu dalībvalstīm ir pienākums to nodrošināt. Skat. spriedumu, 2016. gada 8. septembris, *Borealis* u.c. (C-180/15, EU:C:2016:647, 69. punkts).

⁷² Ecofys, Fraunhofer Institute for Systems and Innovation Research, Öko-Institut, “Methodology for the free allocation of emission allowances in the EU ETS post 2012: Report on the project approach and general issues”, 2009. gada novembris (Eiropas Komisijas uzdevumā veikts pētījums), 38. un 39. lpp.

D. Par 5. jautājumu: vai prasījumus par bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu trešajā tirdzniecības laikposmā var apmierināt pēc šī tirdzniecības laikposma beigām?

89. Uzdodot piekto jautājumu, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai pieprasījumus par bezmaksas emisiju kvotu piešķiršanu par trešo tirdzniecības laikposmu, kurus tiesa atzinusi tikai pēc šī tirdzniecības laikposma beigām, var apmierināt ar bezmaksas kvotām par ceturto tirdzniecības periodu⁷³. Arī šo jautājumu iesniedzējtiesa uzdod tikai tad, ja uz pirmo līdz ceturto jautājumu ir atbildēts apstiprinoši. Ņemot vērā manas atbildes uz šiem jautājumiem, šī situācija nerodas. Tomēr gadījumā, ja Tiesa pieņemtu atšķirīgu lēmumu, ierosinu šo jautājumu apsvērt.

90. Iesniedzējtiesas šaubas attiecībā uz šo jautājumu balstītas galvenokārt uz *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā administratīvā tiesa, Vācija) judikatūru. Minētā tiesa ir lēmusi, ka (spēkā esoši) prasījumi papildu piešķirumiem par otro tirdzniecības laikposmu (2008.–2012. gads) ir zaudējuši spēku vēlākais 2013. gada 30. aprīlī (pusnaktī)⁷⁴.

91. Tomēr ir jānorāda, ka otrā tirdzniecības laikposma beigās tiesiskā situācija bija diezgan atšķirīga no tās, kas bija trešā tirdzniecības laikposma beigās. Lai gan saskaņā ar Direktīvas 2003/87 13. panta 1. punktu kvotas, kas piešķirtas vienā tirdzniecības laikposmā, bija derīgas tikai emisijām attiecīgajā tirdzniecības laikposmā, šis formulējums tika grozīts ar Direktīvu 2018/410. Direktīvas 2003/87 13. panta pirmais teikums tagad ir formulēts šādi: “Kvotas, kas izdotas, sākot ar 2013. gada 1. janvāri, ir beztermiņa [...]”⁷⁵. Tas ir iespējams, pamatojoties uz vispārēju normu turpināšanos starp trešo un ceturto tirdzniecības laikposmu. Jautājums būtībā ir par to, vai ir iespējams piešķirt bezmaksas emisijas kvotas, ja nav konkrētas normas, kas attiecas uz šo jautājumu, un, ja tā, tad kādā veidā to iespējams veikt.

92. Iesniedzējtiesa konkrēti vaicāja, vai prasījumus par papildu bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu trešajā tirdzniecības laikposmā šādā gadījumā var apmierināt ar kvotām attiecībā uz ceturto tirdzniecības laikposmu. Saskaņā ar Direktīvas 2003/87 (kas grozīta ar Direktīvu 2018/410) 13. panta otro teikumu kvotas, kas izdotas, sākot ar 2021. gadu, ir derīgas, tikai sākot no 10 gadu laikposma, kurā tās tika izdotas, pirmā gada. Tādējādi prasītājs, kuram ir piešķirtas tiesības saņemt bezmaksas kvotas, ar kvotām par ceturto tirdzniecības laikposmu nevarētu izpildīt saistības, kas noteiktas Direktīvas 2003/87 12. panta 3. punktā. Lai sniegtu

⁷³ *ExxonMobil* informēja Tiesu, ka tā, iesniedzot pieteikumu iesniedzējtiesā 2020. gada 16. jūlijā, ir pieprasījusi pagaidu tiesisko aizsardzību. Tā vēlas minētās tiesas paziņojumu, ar kuru *DEHSt* uzliktu pienākumu nodrošināt, ka *ExxonMobil* operatora turējuma kontā vēlākais līdz 2020. gada 31. decembrim tiktu ieskaitīts tāds daudzums emisijas kvotu, kas ir līdzvērtīgs tam, kāds pieprasīts tiesvedībā, kura ir pamatā šai lietai par prejudiciāla nolēmuma pieņemšanu, lai nodrošinātu tās piešķiršanas prasījumu. Atbildot uz šo, bet pirms iesniedzējtiesas lēmuma par šo jautājumu, *DEHSt* iesniedza prasību Eiropas Komisijā par minētā daudzuma emisijas kvotu ieskaitīšanu vai nu Vācijas Federatīvās Republikas valsts kvotu kontā, vai *ExxonMobil* operatora turējuma kontā. Komisija šo pieteikumu noraidīja ar 2020. gada 8. decembri *DEHSt* adresētu vēstuli. Iesniedzējtiesa 2020. gada 15. decembrī izdeva rīkojumu par pagaidu tiesisko aizsardzību (VG 10 L 216/2020), kurā tā uzlika par pienākumu *DEHSt* apstiprināt, ka tad, ja tirdzniecības laikposmam no 2013. līdz 2020. gadam piešķirto emisijas kvotu derīguma termiņš beigsies, tā attiecībā uz *ExxonMobil* rīkosies, it kā tas nebūtu noticis. *Oberverwaltungsgericht Berlin-Brandenburg* (Berlīnes-Brandenburgas federālās zemes Augstākā administratīvā tiesa, Vācija) šo rīkojumu atcēla 2020. gada 23. decembrī un *ExxonMobil* pieteikums tika noraidīts galīgi (ECLI:DE:OVGBEBB:2020:0323.OVG11S12.20.00). *Bundesverfassungsgericht* (Federālā konstitucionālā tiesa, Vācija) iesniegtā prasība par pagaidu tiesisko aizsardzību tika noraidīta (ECLI:DE:BVerfG:2020:qk20201229.1bvq016120). Vienlaikus, 2020. gada 7. decembrī, *ExxonMobil* cēla prasību, apstrīdot Eiropas Komisijas 2020. gada 8. decembra *DEHSt* adresētā lēmuma tiesiskumu, pamatojoties uz LESD 263. pantu. Pēc tam *ExxonMobil* iesniedza prasību par pagaidu tiesisko aizsardzību, pamatojoties uz LESD 279. pantu. Ar Vispārējās tiesas priekšsēdētāja 2020. gada 31. decembra rīkojumu *ExxonMobil Production Deutschland*/Komisija (T-731/20 R, nav publicēts, EU:T:2020:654) šī prasība tika noraidīta, *inter alia* uzskatot par maz ticamu, ka neizmantotajām bezmaksas emisiju kvotu tiesībām trešā tirdzniecības laikposma beigās iestāsies noilgums (17. punktā).

⁷⁴ *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā administratīvā tiesa) spriedums, 2018. gada 26. aprīlis, (ECLI:DE:BVerwG:2018:260418U7C20.16.0).

⁷⁵ Saskaņā ar Deleģētās regulas Nr. 2019/331 27. pantu Lēmumu 2011/278 turpina piemērot kvotu iedalījumiem, kas attiecas uz laikposmu pirms 2021. gada 1. janvāra pēc šī lēmuma atcelšanas.

iesniedzējtiesai noderīgu atbildi, šo jautājumu būtu lietderīgi pārformulēt. Attiecīgi jautājumu, uz kuru jāatbild, nevajadzētu ierobežot ar to, vai šādus prasījumus var apmierināt ar kvotām par ceturto tirdzniecības laikposmu.

93. Jautājumam par to, kā apmierināt iespējamus prasījumus par bezmaksas emisiju kvotu piešķiršanu par trešo tirdzniecības periodu, ir divi aspekti. Pirmais aspekts ir procesuālais pamatojums šādām izmaiņām kvotās, un otrais ir jautājums par šo kvotu “izcelsmi”. Attiecībā uz pirmo jautājumu Vācijas valdība, ko pārstāv Federālā ekonomikas un enerģētikas ministrija, kā arī Komisija ir norādījušas, ka jebkura korekcija nozīmē izmaiņas valsts kvotu sadales tabulā, kas ir noteiktas Regulas Nr. 389/2013⁷⁶ 52. pantā, kuru atbilstoši Deleģētās Regulas Nr. 2019/1122⁷⁷ 88. pantam turpina piemērot līdz 2026. gada 1. janvārim visām darbībām, kas ir nepieciešamas saistībā ar tirdzniecības laikposmu no 2013. līdz 2020. gadam. Ja tiesa lemj, ka operatoram ir tiesības saņemt papildu bezmaksas emisijas kvotas, attiecīgā dalībvalsts par to informē Komisiju (Regulas Nr. 389/2013 52. panta 2. punkta d) apakšpunkts) un Komisija dod norādījumus centrālajam administratoram veikt attiecīgās izmaiņas valsts kvotu sadales tabulā Eiropas Savienības darījumu žurnālā⁷⁸. Centrālais administrators nodrošina, ka Savienības reģistrā attiecīgās kvotas atbilstoši koriģētajai valsts sadales tabulai tiek pārskaitītas no Savienības sadales konta uz operatora turējuma kontu saskaņā ar Regulas Nr. 389/2013 53. panta 2. punktu.

94. Attiecībā uz otro aspektu, proti, šo kvotu izcelsmi – kaut arī ne Direktīva 2003/87, ne Lēmums 2011/278, ne Deleģētā Regula Nr. 2019/331 konkrēti nereglamentē bezmaksas kvotu korekciju atbilstoši tiesas lēmumam un Lēmuma 2011/278 24. panta 2. punktā nav atsauces uz kvotu skaita palielinājumu šāda tiesas lēmuma rezultātā – šo pantu var piemērot šādām situācijām pēc analogijas. Atšķirība starp situāciju, kurā šāds tiesas lēmums ir pieņemts pirms tirdzniecības laikposma beigām, un situāciju, kurā tas ir pieņemts pēc tā beigām, ir tāda, ka attiecīgās kvotas vairs nevar atskaitīt no to kvotu apjoma, kas attiecīgajai dalībvalstij jāizsola attiecīgajā laikposmā.

95. Lai gan tirgus stabilitātes rezerves mērķis ir nevis nodrošināt kvotas prasījumiem, kas trešā tirdzniecības laikposma beigās ir palikuši neizpildīti, bet gan novērst pieprasījuma un piedāvājuma strukturālo nelīdzsvarotību emisiju tirdzniecības sistēmā⁷⁹, šīs izcelsmes kvotas atbilst pirmajam mērķim. Tā pamatā ir tirgus stabilitātes rezerves struktūra un mērķis.

96. Saskaņā ar Lēmuma 2015/1814 1. panta 2., 3. un 5. punktu tirgus stabilitātes rezervi veido: i) 900 miljoni kvotu, kas bija izsolāmi 2019. un 2020. gadā saskaņā ar Regulas Nr. 176/2014 IV pielikuma trešo sleju⁸⁰, ii) kvotas, kas nav piešķirtas jaunām iekārtām atbilstoši Direktīvas 2003/87 10.a panta 7 punktam un iekārtām, kas (pilnībā vai daļēji) beigušas savu

⁷⁶ Komisijas Regula (ES) Nr. 389/2013 (2013. gada 2. maijs), ar ko izveido Savienības reģistru saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumu Nr. 280/2004/EK un Lēmumu Nr. 406/2009/EK un atceļ Komisijas Regulu (ES) Nr. 920/2010 un Regulu (ES) Nr. 1193/2011 (OV 2013, L 122, 1. lpp.).

⁷⁷ Komisijas Deleģētā regula (ES) 2019/1122 (2019. gada 12. marts), ar ko attiecībā uz Savienības reģistra darbību papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK (OV 2019, L 177, 3. lpp.).

⁷⁸ Saskaņā ar Regulas Nr. 389/2013 52. panta 2. punkta otro daļu Komisija pārbauda, vai šādas izmaiņas atbilst galvenokārt Direktīvai 2003/87 un Lēmumam 2011/278, un neatbilstības gadījumā tās noraida.

⁷⁹ Šajā nozīmē skat. Direktīvas 2015/1814 4. apsvērumu.

⁸⁰ Komisijas Regula (ES) Nr. 176/2014 (2014. gada 25. februāris), ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1031/2010, it īpaši, lai noteiktu siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu apjomus, kuri izsolāmi 2013.–2020. gadā (OV 2014, L 56, 11. lpp.). Kā īstermiņa risinājums kvotu pārpalikuma tirgū novēršanai tās sākotnēji bija “pārceltas uz vēlāku laiku”, samazinot daudzumu 2014.–2016. gadā ar mērķi izsolīt tās 2019. un 2020. gadā.

darbību vai būtiski ir samazinājušas savu jaudu (Direktīvas 2003/87 10.a panta 19. un 20. punkts), un iii) kvotu skaits, kas atbilst 12 % no aprītē esošo kvotu kopskaita gadā⁸¹, ja šis skaits ir lielāks par 100 miljoniem.

97. Šie sadales noteikumi ir tikai veids, kādā no tirgus izņemt kvotu pārpalikumu un visas vai daļu no tām iekļaut atpakaļ tirgū, ja aprītē esošais kvotu skaits samazinās zem 400 miljoniem aprītē esošu kvotu. Kvotas, kuras būtu bijis jāpiešķir iekārtas operatoram, ja Direktīva 2003/87 un Lēmums 2011/278 būtu piemērots pareizi, neveido šādu pārpalikumu un tāpēc tās var ņemt no tirgus stabilitātes rezerves, neietekmējot kvotu kopskaitu. Tāpat arī tirgus stabilitātes rezerves mērķi neapdraud tas, ka no tirgus stabilitātes rezerves atskaita ierobežotu skaitu kvotu un pievieno tās aprītē esošajam skaitam. Tā kā saskaņā ar Direktīvas 2003/87⁸² 13. panta pirmo teikumu kvotām par trešo tirdzniecības laikposmu, ko var šādi piešķirt, ir beztermiņa derīgums, saņēmējs tās var izmantot vai nu trešajā tirdzniecības laikposmā, vai tirdzniecības laikposmos pēc trešā tirdzniecības laikposma.

98. Ņemot vērā iepriekš minēto, ierosinu atbildēt, ka prasījumus par papildu bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu par trešo tirdzniecības laikposmu var apmierināt pēc trešā tirdzniecības laikposma beigām ar kvotām par trešo tirdzniecības laikposmu, ja šādu kvotu piešķiršanas tiesību esamība tiesas ceļā tiek atzīta tikai pēc trešā tirdzniecības laikposma beigām. Trešā tirdzniecības laikposma kvotas pēc trešā tirdzniecības laikposma beigām derīgumu nezaudē.

V. Secinājumi

99. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Verwaltungsgericht Berlin* (Berlīnes Administratīvā tiesa, Vācija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) CO₂, kas izdalīts atmosfērā kā daļa no dabasgāzes (skābās gāzes formā) pārstrādes Klausa procesā, kurā dabasgāzei raksturīgais CO₂ tiek atdalīts no gāzu maisījuma, bet pats par sevi netiek izmantots ķīmiskajā atsērošanas reakcijā, nerodas Komisijas Lēmuma 2011/278/ES (2011. gada 27. aprīlis), ar kuru visā Savienībā nosaka pagaidu noteikumus saskaņotai bezmaksas emisiju kvotu sadalei atbilstoši 10.a pantam Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2003/87/EK, 3. panta h) punkta v) apakšpunkta minētā procesa rezultātā, jo skābā gāze, kas ir oglekli saturošs izejmateriāls, netiek “izmantota” minētās tiesību normas izpratnē.
- 2) Ja emisijas, uz kurām attiecas emisiju kvotu tirdzniecības pienākums, atbilst gan normas sastāva pazīmēm, kas raksturo siltuma līmeņatzīmes apakšiekārtu, gan normas sastāva pazīmēm, kuras raksturo procesa emisiju apakšiekārtu, bezmaksas emisiju kvotu piešķiršanai jānotiek, pamatojoties uz siltuma līmeņatzīmi. Tas ir tāpēc, ka piešķiršanai, pamatojoties uz siltuma līmeņatzīmes apakšiekārtu, ir prioritāte salīdzinājumā ar piešķiršanu, pamatojoties uz procesa emisiju apakšiekārtu.

⁸¹ Saskaņā ar Lēmuma 2015/1814 1. panta 4. punktu šis ir to kvotu kopējais skaits, kuras piešķirtas laikposmā kopš 2008. gada 1. janvāra, un ar iekārtām dotās tiesības saskaņā ar Savienības emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu izmantot starptautiskos kreditus attiecībā uz emisijām, kuras radušās līdz minētā gada 31. decembrim, atskaitot no 2008. gada 1. janvāra līdz tā paša gada 31. decembrim Savienības emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā esošo iekārtu verificēto emisiju kopējo daudzumu tonnās, visas anulētās kvotas un rezervē esošo kvotu skaitu.

⁸² Kas grozīta ar Direktīvu 2018/410.

- 3) Prasījumus par papildu bezmaksas emisijas kvotu piešķiršanu par trešo tirdzniecības laikposmu var apmierināt pēc trešā tirdzniecības laikposma beigām ar kvotām par trešo tirdzniecības laikposmu, ja šādu kvotu piešķiršanas tiesību esamība tiesas ceļā tiek atzīta tikai pēc trešā tirdzniecības laikposma beigām. Trešā tirdzniecības laikposma kvotas pēc trešā tirdzniecības laikposma beigām derīgumu nezaudē.